

ELS TATRA

Alta muntanya a Eslovàquia

RUTES AMB BTT

L'Aran desconegut

HISTÒRIA DELS PIRINEUS

La barraca del Canigó

PARCS NATURALS

El Parc Natural de Ponga (i 2)

PERSONATGES

Lluís Solé Guillaume

EXCURSIONISME CIENTÍFIC

El patrimoni natural
d'Olesa de Montserrat

4,45 €

9 770212 211006

ESTIU 2020

INFANTS I FAMÍLIES

CASAL DE COLLSEROLA

Infants de 3 a 14 anys
Del 29 de juny al 31 de juliol

RUTA PER LA VALL DE NÚRIA

Joves de 13 a 17 anys
Del 5 al 12 de juliol

TRAVESSA D'AIGÜESTORTES

Joves de 14 a 17 anys
Del 19 al 25 de juliol

Amb el suport de la FEEC

CAMPAMENTS INFANTILS DE CATALUNYA

Vall de Núria · Infants de 6 a 17 anys
Del 28 de juny al 12 de juliol

A CAMP OBERT

VACANCES DE NATURA I ESPORTS
DE MUNTANYA

De l'1 al 15 d'agost

- ▶ ESPOT (Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici) · Pirineu
- ▶ PRALOGNAN (Parc Nacional de la Vanoise) · Alps francesos

Redacció, administració i publicitat

Centre Excursionista de Catalunya
Paradis, 10
08002 Barcelona
☎ 933 152 311
muntanya@cec.cat

Director

Ferran Alexandri
faalexandri@cec.cat

Consell de redacció

David Mengual, Mari Nivera,
Damià Pérez, Joan Quintana,
Enric Soler, Albert Vidal

Edició i correcció

Ferran Alexandri

Disseny i maquetació

Toni Inglès

Cartografia

Albert Martínez

Comunicació i màrqueting

Gebbran Jamal
gjamal@cec.cat

Subscripcions i atenció al lector

subscripcions@cec.cat

Distribució a llibreries

Llibreria Altair
☎ 933 427 177

Impressió

SAGRAFIC

Dipòsit legal:

B-545-1958
ISSN:0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament. Fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLR-PI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta publicació (www.conlicencia.com; ☎ 917 021 970 / 932 720 445).

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

SUMARI

8 EL TUC DER ÒME I EL MALH DE BOLARD AMB BICICLETA ELÈCTRICA

Jaume Fruitós i Sayol

La descoberta de l'Aran poc conegut a cop de pedal. Aquest article ens ofereix la possibilitat de fer una jornada molt completa de cicloalpinisme per indrets de muntanya de gran bellesa.

18 LA BARRACA DEL CIM DEL CANIGÓ

Joan M. Vives i Teixidó

Al cim del Canigó hi va haver una antiga barraca feta de pedra seca. L'autor ens fa un report exhaustiu sobre aquesta construcció alhora que presenta un conjunt de valuoses fotografies fins ara inèdites.

26 LA SOLITUD DEL PARC NATURAL DE PONGA (i 2) **David Mengual Padrós**

Situada al bell mig de la serralada Cantàbrica, entre fagedes frondoses, la vall del Ponga és la més solitària i aïllada del parc. Ens trobem en l'espai perfecte per a l'aventura i la descoberta de les muntanyes d'Astúries.

36 ELS TATRA. L'ALTA MUNTANYA MÉS BAIXA DEL MÓN **Joan Santaugini Puig**

Recórrer les valls del Parc Nacional dels Tatra, un conjunt molt muntanyós i encara prou desconegut situat als Carpats occidentals, al país d'Eslovàquia, és un privilegi per a tots els muntanyencs.

48 LLUÍS SOLÉ GUILLAUME (1918-2019).

Eva, Helena i Clara Solé Campañà

Al llarg dels 100 anys de la seva vida, Lluís Solé Guillaume va practicar l'excursionisme d'una manera total, des de les primeres escalades al Pedraforca i la vall Pregona, en roca i gel, fins a l'esquí de competició.

56 EL PATRIMONI NATURAL D'OLESA DE MONTSERRAT I LA CREACIÓ D'UN GRUP DE RECERCA NATURALISTA

Àlex Benítez, Biel Montoro i Joan Soler

Una colla d'amics d'Olesa de Montserrat creen un grup de recerca per estudiar la natura de l'entorn, mirar de conservar-la i transmetre'n els valors.

SECCIONS

4 EDITORIAL **6** LA COLUMNA **66** NOVETATS EDITORIALS **68** CRÒNICA ALPINA
70 VIES D'ESCALADA **74** CIMS DE CATALUNYA **76** DESCOBERTES FAMILIARS
78 NOTÍCIES

El CEC en temps de la COVID-19

En primer lloc, vull expressar el meu desig que tots els lectors de *Muntanya* i els seus familiars us trobeu bé i que estigueu portant aquest inusual període de la vostra vida de la millor manera possible. També vull fer extensiva una menció especial a totes les persones que estan prestant serveis essencials i, en particular, al personal sanitari, de transport, neteja, supermercats, botigues i ordre públic, perquè estan demostrant una vocació de servei admirable.

La pandèmia originada pel coronavirus SARS-CoV-2 ha canviat tots els plans immediats de gairebé tota la humanitat, un fet que no s'havia produït en el nostre temps i que ens omple d'inquietud davant de la incertesa que això significa.

Des del CEC hem actuat amb celeritat per mitigar al màxim l'impacte negatiu sobre els socis i els excursionistes, i també sobre la viabilitat de la nostra institució. L'aturada de tota l'activitat presencial i a la natura representa un cop molt dur per a les finances de l'entitat, perquè ha aturat en sec el procés de recuperació sostinguda que s'havia iniciat el 2017. Malgrat tot, enfoquem la qüestió amb una mirada positiva i optimista, perquè des del principi hem valorat que la nostra visió actual, i els eixos sobre els qual pivota el nostre pla estratègic, es veuen reforçats en un escenari postpandèmia.

En primer lloc, la cohesió de país a partir de la seva descoberta. Segonament, la inclusió social de col·lectius de risc a través del gaudi de la natura, a més de facilitar-ne a tota la ciutadania l'accés de manera ordenada i sostenible. El lleure sostenible és tota aquella activitat que no es basa en el consum de recursos i que minimitza la petjada ecològica. La natura és el bé més preuat que tenim i per poder gaudir-la de forma sostenible, calen coneixements, valors i plataformes com el CEC, que endrecin la formació, els desplaçaments i, fins i tot, el gaudi holístic, és a dir, contemplant totes les parts en equilibri.

El CEC disposa del personal (voluntaris i professionals) i dels equipaments (seu social, sala de bloc i refugis) adients, a més de recursos propis (assegurança, mitjans de comunicació, plataforma informàtica i tecnologia), i el coneixement i la voluntat de ser un actor principal en la gestió del lleure sostenible vinculat amb la natura. A poc a poc anirem recuperant l'activitat presencial i les sortides a la muntanya, de forma segura, seguint les directius establertes. Aquests darrers mesos ens han permès aprofundir en la nostra convicció d'avançar encara més decididament en el servei envers tota la ciutadania amb una gran oferta d'experiències de natura.

Convidem a tothom a col·laborar en fer possible aquest enfocament positiu del nostre projecte, que és també el vostre, amb aportacions econòmiques solidàries per a la sostenibilitat del CEC, i també participant activament en les activitats d'aquest estiu.

Eduard Cayón i Costa

President del Centre Excursionista de Catalunya

PER A MÉS INFORMACIÓ SOBRE DONACIONS:
[HTTPS://CEC.CAT/MECENATGE/](https://cec.cat/mecenatge/)

Propostes per al desconfinament

Segurament les sortides a la muntanya en els propers mesos s'hauran de fer en la proximitat dels indrets on vivim. Les conseqüències d'aquesta pandèmia que ens ha tocat de viure, tal vegada, no ens permetran explorar horitzons llunyans mentre no s'arribi a una immunitat col·lectiva.

Però no per això, a *Muntanya* deixarem de publicar propostes atractives per gaudir del nostre país i més enllà encara de les nostres fronteres, que, de seguida que es pugui, tindrem l'ocasió de dirigir-hi els nostres objectius.

Així doncs, us proposem en aquesta edició una singular volta de ciclopalpinisme per una zona de l'Aran poc coneguda, o bé endinsar-nos novament en la solitud de les muntanyes asturianes de Ponga (amb una segona tanda d'excursions, que complementen les del número anterior), per acabar recorrent les extraordinàries valls d'alta muntanya dels Tatra eslovacs.

Finalment, un estudi excel·lent del grup de recerca naturalista Capreolus, que demostra la presència del cabirol a Olesa de Montserrat i la rodalia, ens aportaran la nota científica. No volem oblidar tampoc un merescut homenatge a qui va dedicar 100 anys de la seva vida a l'excursionisme: Lluís Solé Guillaume (1918-2019).

Ferran Alexandri
Director de *Muntanya*

JOAN SANTAQUINI PUIG

Portada: Excursionistes arribant al salt d'aigua de Stock (1.720 m). Parc Nacional dels Tatra, Eslovàquia.

Cuida la teva salut emocional a través de l'app **GestioEmocional.cat**

A l'aplicació **GestioEmocional.cat** pots:

- / Avaluar el teu **estat emocional** a través d'un test.
- / Rebre **suport emocional** per part d'un **professional de salut mental**.
- / **Accedir a recursos i eines** per a la millora dels teus símptomes.
- / **Rebre indicacions i consells** sobre què cal fer en cada situació.

/ Hi pots accedir
a través d'aquest enllaç

GestioEmocional.cat

#EnsEnSortirem

Pots trobar més informació sobre salut emocional a
canalsalut.gencat.cat/coronavirus

/Salut

Generalitat
de Catalunya

7,5 Milions
de futurs

50 anys de la revista *Muntanya* (1970-2020)

Ferran Alexandri, director i editor de *Muntanya* des del 2004

El 26 de novembre de 1876 es crea l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i el 19 de setembre de 1878 l'Associació d'Excursions Catalana. L'acord d'unificació entre ambdues entitats no arribaria fins al 22 de setembre de 1890, data en la qual s'adoptà definitivament el nom de *Centre Excursionista de Catalunya*. Això té la seva importància, perquè ens indica que el nou club naixia amb l'esperit de l'excursionisme científic que s'imposà durant el darrer terç del segle XIX i els primers decennis del XX. El geòleg Norbert Font i Sagué en va fer una explicació molt il·lustrativa en el nº 91 (agost de 1902) de l'antic *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* —que seixanta-vuit anys després acabaria convertint-se en la revista *Muntanya*—, on sostenia, amb exemples concrets, la necessitat de l'excursionisme per a la ciència i la geografia, perquè l'observació directa, que només es pot fer en les excursions, és la causa dels grans progressos. Així mateix, l'estatut del CEC manifesta aquest objectiu per a la societat del present: «fomentar, desenvolupar i practicar l'excursionisme per poder conèixer, estudiar, conservar i reproduir amb publicacions periòdiques, llibres, revistes o butlletins tot el que la natura ofereix de notable», i que per aconseguir aquest propòsit «és necessari recórrer les contrades dins i fora del nostre país». La revista *Muntanya*, per tant, és el mitjà de comunicació que garanteix aquest objectiu a través dels seus articles i seccions. Òbviament, aquella filosofia dels orígens del club ha anat experimentant canvis, de manera que l'excursionisme, i la seva projecció en una revista, s'ha anat adaptant i actualitzant necessàriament segons les demandes de cada època.

Si fem un breu resum de la història de la revista *Muntanya*, hem de dir que va començar a publicar-se de manera bimestral i en català l'abril de 1970 amb el número 648. Aquesta numeració avançada respon al fet que la revista ja existia, més o menys, des del 1948, però amb la capçalera *Boletín de la Sección de Montaña y CADE*, en castellà, i des del 1952 amb la

capçalera *Montaña*. La nova revista en català s'afegia a la continuació del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, que havia començat a publicar-se l'any 1891, amb caràcter de revista miscel·lània, fins al desembre del 1938, en plena Guerra Civil, data en què fou suspès. Per tant, no és agosarat dir que el CEC, a hores d'ara, porta gairebé 130 anys publicant sobre excursionisme en tots els seus vessants.

Muntanya és actualment una revista trimestral que, com solen fer la majoria de revistes de club, reflecteix el que fan el seus socis i simpatitzants, els quals envien a la Redacció articles de manera desinteressada. La diversitat d'activitats que es practiquen des de la nostra entitat, o individualment, fa que *Muntanya* sigui una publicació on es tracten temes diversos: articles d'esports de muntanya (alpinisme, esquí, escalada), d'exploració científica o esportiva (espeleologia), d'excursionisme (itineraris, travesses), tant al nostre país com arreu del món, però també d'aspectes culturals i científics diversos (flora, fauna, arquitectura, art i història). Des de sempre, *Muntanya* ha intentat reflectir aquesta varietat amb la màxima qualitat. Per posar un exemple concret, fins i tot la seva utilitat s'ha vist reflectida en altres camps, com en la lexicografia: en la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (1954), la revista *Muntanya* consta com un dels serveis lingüístics de mitjans de comunicació que han proporcionat materials per a confeccionar-lo.

El prestigi de la revista *Muntanya*, refermat pels premis que han aconseguit en els darrers anys els nostres autors —dues vegades el Premi Pica d'Estats (2007 i 2018), per articles sobre el romànic de la vall de Boí, de Mireia Ibáñez, o sobre la geologia del parc d'Aiguestortes, d'Albert Martínez; i en tres ocasions el Premi de Periodisme del Festival de Cinema de Muntanya de Torelló (2010, 2011 i 2013), pels articles de David Vilaseca o Joan M. Vives sobre fets de l'excursionisme— han consolidat no solament la revista, sinó també l'actiu que representen els autors, tant aficionats com professionals, socis o no, que han volgut publicar amb nosaltres.

Des del 2012 *Muntanya* també està disponible en línia a la plataforma IQUIOSC.cat, que en permet la compra i la subscripció al públic general.

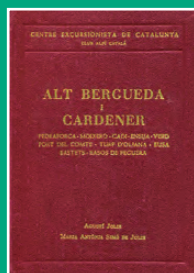

Breu història de les publicacions en català del CEC

El CEC forma part del cens d'entitats de foment de la llengua catalana establert per la Generalitat de Catalunya

Ja des dels seus primers anys, el Centre Excursionista de Catalunya va donar mostres per normalitzar els estudis aplicats a Catalunya, oferint-ne l'ensenyament regular, cosa que li donà caràcter d'una universitat popular. L'any 1891 s'hi impartiren les conferències de la campanya lingüística de *L'Avenç*, i ben aviat foren organitzats cursos de diverses especialitats per erudits com Lluís Marià Vidal, Pompeu Fabra, Rossend Serra i Pagès, Jaume Massó i Torrents o Josep Ricart i Giralt. El CEC va establir cursos regulars d'història i de literatura catalanes, de geologia, de geografia, de botànica, de folklore i d'arqueologia. Tot seguit, la seva aportació en diferents àmbits de la cultura fou clau: va participar en la redacció de les Bases de Manresa (1892), en l'organització dels Estudis Universitaris Catalans (1903), en el primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) i en la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907). Molt oportunes havien de ser l'any 1904 les paraules d'Antoni Rubió i Lluch, que duia la càtedra de literatura catalana: «El catalanisme científic vol parlar català. Els excursionistes li han obert les portes, i aquí s'espera, mentrestant que passi pel cor dels catalans de crear de debò, acadèmies de la llengua, de la història, de l'art i del dret de Catalunya».

Des del gener de 1891, el club va publicar el *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, dirigit inicialment per Francesc Carreras i Candi, amb monografies geogràfiques, històriques i arqueològi-

ques, i també les guies d'Artur Osona: *Serres de Vallvidrera*, *Regió del Vallès* i *República d'Andorra*, ambdues del 1896, o, l'any següent, les guies *La vall d'Hòstoles* de Cels Gomis i *Lo Lluçanès* de Pelegrí Casades, i també les guies de Cèsar August Torras i d'Eduard Vidal i Ribas. A més, el CEC fou la primera entitat de la Península que va iniciar els estudis espeleològics a Catalunya, sota l'impuls de Norbert Font i Sagué.

Abans de la Guerra Civil havia publicat, a part del butlletí, les revistes *Lesquí* (1935-36), *Cinema Amateur* (1932-36), i, el 1952, *Montaña* (en català a partir de 1970: *Muntanya*), i posteriorment *Espeleòleg*. Així mateix, el CEC també ha editat guies dels Pirineus en castellà i en català, d'Agustí Jolis i M. Antònia Simó, en la cèlebre Col·lecció de Guies del Centre Excursionista de Catalunya, iniciada en col·laboració amb l'Editorial Montblanc i després continuades per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Entre altres publicacions destacades, podem citar: la *Meteorologia de l'excursionista* (1962), d'Eduard Fontserè, *Alta muntanya, flora i vegetació* (1976), de Josep Vigo; *Una vella i encerclada terra* (1980), de Salvador Espriu; *Everest el repte d'un somni* (1984), de Manuel Mateu; *Els noms de les plantes dels Països Catalans* (1981), de Francesc Masclans. Cal destacar també les guies: *Pirineu Oriental* (1978), de David Aloy i Mercè Leonart; la *Travessia del Pirineu* (1989), de Georges Véron; o la guia *Pallars-Alt Urgell* (1961) d'Agustí Jolis i M. Antònia Simó, i l'inici de la col·lecció «Clàssics de l'alpinisme, descoberta i aventura», amb *Els conqueridors de l'inútil* (1982), de Lionel Terray.

EL TUC DER ÒME I EL MALH DE BOLARD AMB BICICLETA ELECTRICA

La descoberta de l'Aran
poc conegut a cop de pedal

Text i fotografia de
Jaume Fruitós i Sayol

*Una jornada ben completa de
cicloalpinisme per uns indrets poc coneguts
però d'una gran bellesa.*

La bicicleta de muntanya des de fa uns anys ha estat una bona alternativa a l'excursionisme tradicional. Ha permès als seus practicants la descoberta del territori a cop de pedal seguint pistes i corriols. En els darrers temps s'hi ha afegit una nova alternativa, bicicletes elèctriques (*e-bike*) o de pedaleig assistit. Aquest nou tipus de bicicletes encara dona més possibilitats que les convencionals a l'hora de pre-

parar els itineraris de muntanya. L'ajuda que proporcionen permet assolir uns reptes impensats fins fa poc anys. Amb l'itinerari que es descriu a continuació espero poder donar a conèixer i despertar l'interès a l'accés a l'alta muntanya amb una bicicleta elèctrica.

Arribant a l'Estany Nere
deth Horcalh.

LA VALL D'ARAN

Dir que la Vall d'Aran és un dels paradisos de l'excursionisme del nostre país és una evidència. Però l'Aran excursionista és conegut sobretot pel seu vessant sud, el que termeneja amb el Pallars Sobirà i també amb l'Alta Ribagorça. Indrets com Colomèrs, les zones lacustres de Mar, Tor i Rius, el Montardo, l'Artiga de Lin i les seves comunicacions amb la vall de Benàs potser són els més cobejats i coneguts per la gran majoria de practicants al senderisme i excursionisme.

Però al vessant nord, al llindar amb la frontera francesa, les muntanyes ofereixen un aspecte molt més suau i arrodonit. Són munta-

UNA RUTA D'ALTA MUNTANYA PUJANT A DOS CIMS D'ALÇADA CONSIDERABLE

nyes que en les seves entranyes porten diferents minerals, que en èpoques passades han estat aprofitades per l'home amb l'obertura de diferents centres miners com els de Liat, Urets-

Montoliu o Eth Horcalh. Actualment encara hi podem descobrir, en llocs remots, molts vestigis del que fou aquesta dura i difícil activitat minera.

I és en aquesta zona on proposo fer una ruta d'alta muntanya pujant a dos cims d'alçada considerable i al mateix temps visitar alguns d'aquests indrets miners.

DE BAGERGUE ALS PLANS DE MOREDO

Iniciem la ruta al pintoresc poble de Bagergue, un dels més bonics de l'Aran, està situat a 1.419 m d'altitud. A l'entrada del poble hi ha una zona d'aparcaments.

Comencem a pedalar pel costat de l'església romànica de Sant Fèlix, un bell exemplar del romànic aranès del segle XIII però que presenta modificacions arquitectòniques del segle XVI. Seguim pel carrer Major on podrem gaudir d'unes especials decoracions florals en

Pujant per la pista de Varradòs.

Des de l'antiga pista de Montoliu observem al fons la collada de Varradòs.

portes, finestres i balcons. Passem per la plaça Major i aviat sortim del poble per la pista asfaltada que marxa en direcció nord. A la nostra esquerra ens queda l'escarpat Poi d'Unha.

La pista asfaltada aviat es converteix amb una pista de terra que segueix pujant. A la nostra dreta, una mica allunyada podem veure l'encimbellada ermita de Santa Margalida, de gran devoció pels habitants de Bagergue. Creuem a gual els petits barrancs de Reigades i Mijau i arribem a una cruïlla de pistes. Hi ha un cartell indicador. La de la dreta es dirigeix en pujada cap a Liat. Nosaltres, però, seguirem per la pista que tenim al davant i que es disposa a creuar el gran pla d'Era Lana. Pedalem molt confortablement per aquesta àmplia zona de pastures, creuem el Pònt d'era Ribèra i, després de passar pel costat de la borda de Lana, iniciem la llarga pujada cap a la collada de Varradòs per una pista en força bon estat i amb un pendent constant que ens fa guanyar alçada ràpidament. Ens disposem a superar un desnivell de 629 m.

DELS PLANS DE MOREDO AL LLAC DE MONTOLIU

Som als plans de Moredo (1.890 m, **km 8**). La pista deixa a la dreta aquesta zona de pastura amb una petita cabana. Des d'aquí tenim una gran panoràmica del vessant sud del massís del Mauberge i de les diferents comes que formen el paratge de Montoliu, per on més endavant passarem. Seguim pujant per aquesta pista i aviat arribem a la collada de Varradòs (2.048 m, **km 10,3**). Aquesta àmplia collada separa les valls de l'Unhòla, que és per on hem pujat, de la de Varradòs, que ens queda al davant nostre, en direcció a ponent. En aquest punt abandonem la pista i, per un corriol que s'inicia a la nostra dreta, ens endinsem cap una gran zona de pastures prenent direcció nord-est. Al començament pedalem amb lleugera pujada, però força còmodament. El sender, cada cop més marcat, aviat comença a perdre altura i ofereix unes àmplies panoràmiques de la zona dels Calhaus i Montoliu. Podem veure perfectament el traçat de l'antiga pista de Montoliu per on pujarem ben aviat. El sender a poc a poc va girant en direcció nord, passa per un curt tram

Llac de Montoliu des del coll de Montoliu.

una mica exposat i sense més dificultats baixa fins al curiós Plan deth Tor.

En arribar al Plan deth Tor (1.964 m, **km 13,4**) creuem a gual el riu Unhòla i pedalem plàcidament per aquest extens pla que forma uns curiosos semicercles naturals que podrem observar més endavant des de les alçades. Ara, en direcció sud, hem d'anar a buscar les restes d'una antiga pista que ràpidament ens porta fins a la pista principal que es dirigeix a la zona de Liat. La seguim a l'esquerra en lleugera pujada durant un curt tram. Davant nostre tenim les restes del que havien estat les mines del Plan de Tor. Abans d'arribar-hi, en un re-

En aquest tram l'ajuda assistida fa possible que puguem pujar pedalant. Superat aquest tram, que té uns 800 m, arribem a la cometa de Montoliu, on superem un fort pendent herbat fent una àmplia llaçada per les traces de l'antiga pista. A poc a poc ens anem endinsant en una zona inhòspita en la qual els prats alpins i les petites tarteres ocupen tot el paisatge, amenitzat pel soroll del riu Montoliu procedent del proper llac del mateix nom.

DEL LLAC DE MONTOLIU AL TUC DER ÒME

El llac de Montoliu (2.370 m, **km 18,1**), situat als peus del Maubermé forma una magnífica clotada natural emparada dels vents del nord pels ports d'Urets i la collada Nera. En aquesta zona podem albirar les restes de les explotacions mineres d'Urets, on encara queda dempeus alguna edificació. Des-

prés de reposar una mica seguim pedalant per la pista que en aquest tram es conserva força bé. Tornem a guanyar alçada ràpidament mentre contemplem el llac de Montoliu als nostres peus fins que arribem al coll de Montoliu (2.490 m, **km 19,3**). És el coll que separa

A POC A POC ENS ANEM ENDINSANT EN UNA ZONA INHÒSPITA EN LA QUAL ELS PRATS ALPINS I LES PETITES TARTERES OCUPEN TOT EL PAISATGE

volt pronunciat trobem l'inici del que havia estat la pista que pujava a la zona de Montoliu (2.031 m, **km 14,5**). Hi ha un pal indicador. Ara pedalem tot planejant i fins i tot amb lleugera baixada fins que després d'un revolt pronunciat iniciem la dura pujada cap a Montoliu.

les valls de Vernatar a llevant, de la de Montoliu a ponent. La pista encara segueix, força desdibuixada, uns centenars de metres fins que s'acaba definitivament. Ara cal seguir un corriol que s'enfila una mica i que es dirigeix cap al proper coll herbat des d'on volta el vessant est del tuc de Montoliu per un sender força fressat i fàcil de pedalar. Deixem la collada Nera a la nostra esquerra i girem per una petita coma, on ja trobem l'estany Nere deth Horcalh (2.465 m, **km 20,7**). De fet són dos estanys contigus situats a la capçalera de la Ribera deth Horcalh. Un cop passat el segon ens anem desviant cap a l'esquerra en lleugera baixada deixant el fons de la vall a la nostra dreta. Aviat trobarem algunes entrades de petites mines i veurem restes d'instal·lacions com un llarg pla inclinat. Estem a la zona minera del Serrat Blanc que formava part del conjunt miner deth Horcalh i pel que passarem més endavant. Ara però cal que ens fixem amb les restes d'un camí carreter mig perdut i que amb alguna llaçada guanya alçada per sobre el pla inclinat. Un cop superat aquest petit pendent ara ja pedalem per un tram força planer fins arribar al llom del Serrat Blanc (2.459 m, **km 22,7**).

Cim del tuc der Ôme (2.703 m) amb el Mauberme al fons.

Davant nostre, cap el nord, podem observar la llarga serra del Malh de Bolard amb el seu cim i, a la seva dreta, el port d'Orla. Sota nostre ens queda la zona central de la mines deth

ES TRACTA D'UN CIM ESTRATÈGICAMENT SITUAT AMB UNES PANORÀMIQUES EXCEL·LENTS

Horcalh. Però això ho deixarem per més endavant. Ara ens toca potser el tram més dur de la ruta. Sense camí anem pujant pel llom del Serrat Blanc per un terreny glevós i amb pedruscall esmicolat que, malgrat tot, gràcies a l'ajuda assistida que portem, és tot pedalable. Arribem a una àmplia collada que ens deixa respirar una mica i tot seguit enfilem la pujada final al tuc der Ôme (2.703 m, **km 25**), primer cim de la ruta.

Es tracta d'un cim estratègicament situat amb unes panoràmiques excel·lents. Davant nostre tenim la imponent cara est del Mauberme, als nostres peus el pintoresc llac de Montoliu i a la llunyania, cap el nord-est, l'allargat llom herbat que arriba fins el cim del Malh de Bolard, el nostre proper objectiu.

Cim del Malh de Bolard (2753 m).

DEL TUC DER ÒMER AL MALH DE BOLARD

Per anar-hi haurem de refer un curt tram de la pujada fins a arribar a l'àmplia collada. Un cop en aquest punt, per un corriol revoltarem la capçalera d'una àmplia coma fins a arribar al fil de la carena de la serra deth Malh de Bolard. El primer tram el fem descendint fins que trobem una gran fita feta de lloses. A partir d'aquest punt iniciem la fàcil però llarga pujada fins a assolir el cim del Malh de Bolard (2.753 m, **km 28,1**). És el sostre de la ruta. Es tracta d'un cim fronterer. Els pendents suaus pels quals hem pujat contrasten amb les parets verticals de les seves cares nord, est i sud. No cal dir que des d'aquest cim gaudim d'unes di-

TOT PLEGAT FORMA UN PANORAMA D'ALTA MUNTANYA DE PRIMER ORDRE

latades panoràmiques. Al nord les diferents valls franceses amb els petits poblets d'Eylie i Luentin. Cap al sud, als nostres peus, l'amagat Estanh deth Pietà i la vall d'Orla amb les mines deth Horcalh a la seva dreta. Cap a l'est veiem en primer terme el punxegut tuc de Bar-

longuèra que ens queda separat per la profunda bretxa que forma el port d'Orla. Finalment, cap a l'oest el Mauberme i el tuc der Òme. Tot plegat forma un panorama d'alta muntanya de primer ordre.

LA DAVALLADA CAP AL PORT D'ORLA

Un cop ben amarats d'aquestes panoràmiques refem el camí per la serra deth Malh de Bolard. El primer tram és una ràpida baixada per encarar una fàcil pujada fins assolir el port deth Tuc der Òme (2.536 m, **km 30,5**) a la capçalera de la vall per la que hem vingut. Ara, sense camí, anem baixant per una àmplia coma herbada situada entre el Serrat Blanc i la serra deth Malh de Bolard. Trobarem marques del GR 211. La baixada no presenta cap dificultat i, per tant, la bici ens fa perdre altura ràpidament fins que arribem a una zona de mulles que voltem per la dreta, i on trobem les restes del camí carreter que hem seguit abans de l'inici de la pujada pel Serrat Blanc. Seguim aquest camí, que volta la mulle- ra, passa per un tram on la llera del rierol presenta un fort color vermellós degut als minerals ferris d'aquests tocoms.

El camí s'acaba davant mateix del que havia estat el centre de l'explotació minera deth Hor-

fada de flors fins que arribem a l'aiguabarreig dels rius Vernatar i Orla a l'indret Eth Horcalh (1.775 m, **km 39,4**). Lloc bucòlic on la remor de l'aigua contrasta amb les esquelles dels ramats de vaques i cavalls que hi trobem un lloc escaient per passar-hi l'època estival.

CAP A MONTGARRI I EL PLA DE BERET

Passem un precari pontet de fusta i seguim per un corriol cada cop més fressat fins que arribem a Es de Cabau, la darrera borda habitada del petit nucli de Montgarri i que fa pocs anys va ser restaurada. Aquí trobem el camí que procedent de Beret es dirigeix cap al santuari de la Mare de Déu de Montgarri (1.648 m, **km**

calh (2.350 m, **km 33,2**). Encara queden dempeus les parets del que havien estat les cases del miners, ferralla pertot arreu, vagonetes i bocanes de diferents mines. És evident que aquí hi havia hagut una frenètica activitat minera amb uns condicionats molt durs: la solitud, l'altura i un clima esquerp. Tot el material que extreien era conduït per una via de vagonetes arrossegades per cavalleries fins el port d'Orla, que és el nostre proper objectiu.

Deixem les mines i comencem a pedalar pel que havia estat aquesta via. Actualment es troba força malmesa, plena de rocs i una mica desdibuixada en algun tram, però és del tot pedalable. En algun tram encara es conserven en força bon estat uns terraplens de lloses que salven petites clotades. Després de passar per una curiosa trinxera per on passava la via arribem al port d'Orla (2.328 m, **km 35,5**). Aquí deixen la via de vagonetes que es dirigeix cap a la vall francesa de la població de Dull on, per un telefèric, arribava el mineral deth Horcalh. Nosaltres continuem les marques del GR 211 que emprenen, per un ben marcat camí amb ziga-zaga constant en el primer tram, una ràpida baixada en direcció sud cap a l'àmplia Ribèra d'Orla. El primer tram és una mica pedregós i cal estar amatent a la conducció, però aviat el terreny se suavitza i fem una plàcida baixada per una vall plena de verdor i encati-

Arribant a les instal·lacions de les mines deth Horcalh.

42,4). Situat en un bell paratge a la riba esquerra de la jove Noguera Pallaresa. Ja fa uns anys que els Amics de Montgarri van restaurar l'edifici de la rectoria i el van transformar en un acollidor refugi de muntanya que funciona tot l'any. També ofereixen servei de restauració. Per tant, pot ser un bon lloc per refer forces. Al costat hi ha l'església de la Mare de Déu de Montgarri, restaurada recentment. Cada 2

SOM A L'EXTENS PLA DE BERET, UNA DE LES ZONES DE PASTURES MÉS IMPORTANTS DE TOT EL PIRINEU

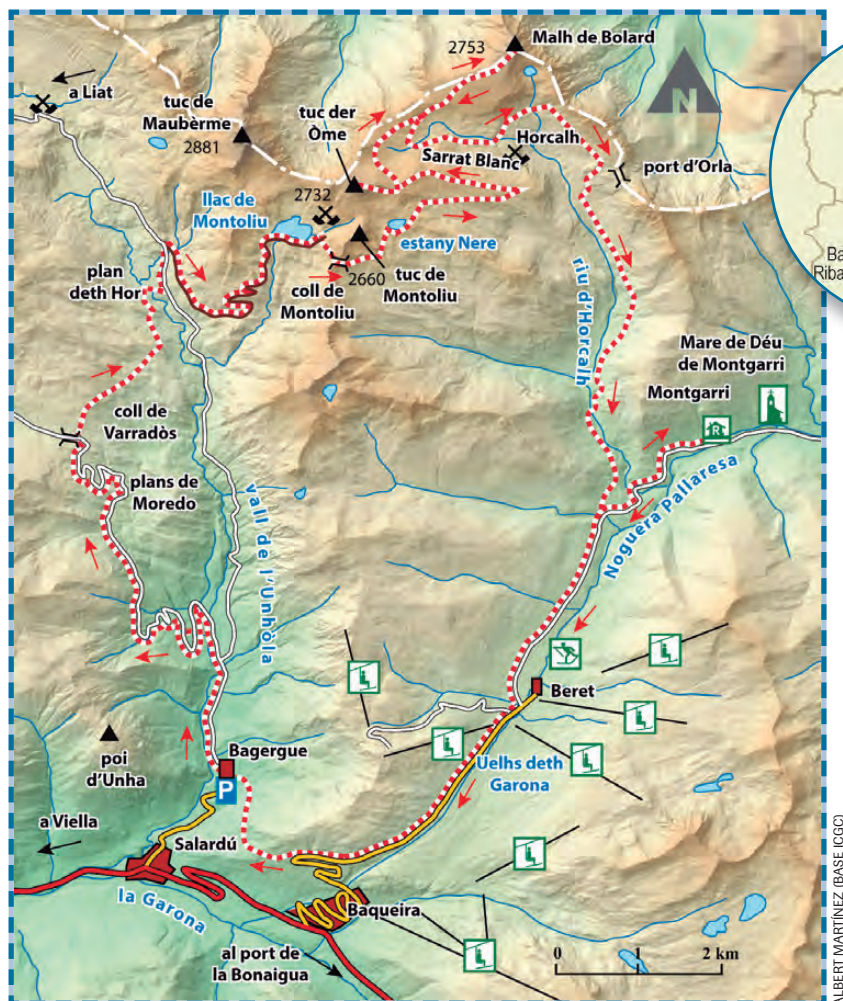
de juliol s'hi fa un aplec molt concorregut tant pels aranesos com per les poblacions franceses properes. Un cop visitat aquest bonic i concorregut indret, refem el camí per on hem vingut fins a arribar de nou a Es de Cabau. Ara seguim per la bona pista que creua la ribera d'Orla per un sòlid pont, ens enfilem fins a les pastures de Parros, amb la seva cabana i aviat arribem al gran aparcament de Beret (1.845 m, **km 47,5**).

Som a l'extens pla de Beret, una de les zones de pastures més importants de tot el Pirineu. Al seu entorn es disposen les diferents instal·lacions que configuren l'afamada estació d'esquí de Baqueira-Beret. Seguim pedalant per la

carretera que hi dona accés amb lleugera pujada. Deixarem a la nostra dreta el refugi lliure de Pèira Arroja amb un curiós menhir dalt d'un promontori. Més endavant, també a la dreta, podem observar el naixement del riu Noguera Pallaresa, a la petita font dera Noguereta. Quan arribem al trencall d'Orri, deixem la carretera i seguim per una pista que s'inicia entre les dues carreteres i que ens porta a una clotada on hi ha una cabana i els Uelhs deth Garona (1.860 m, **km 49,8**). Pels aranesos aquest és el naixement de la Garona, encara que no sembla massa lògic atès que per raó geogràfica natural l'autèntic naixement hauria de ser al cercle lacustre de Saboredó, a la part alta de la vall de Ruda. Segui com sigui, nosaltres ens disposem a fer el darrer tram de la ruta que és una ràpida baixada per una antiga pista, una mica desdibuixada en algun tram. Creuem la carretera de Beret i ara, per una pista molt més bona i un tram final de corriol, arribem de nou a Bagergue (**km 53,7**), població on hem començat la pedalada. En acabar, una passejada per Bagergue pot acabar d'arrodonir un gran dia de muntanya.

Pedalant pel que havia estat la via de vagonetes entre les mines i el port d'Orla.

DADES TÈCNIQUES

Distància total:
53,7 km

Temps efectiu de marxa:
9 h

Desnivell positiu:
2.325 m

IBP
219

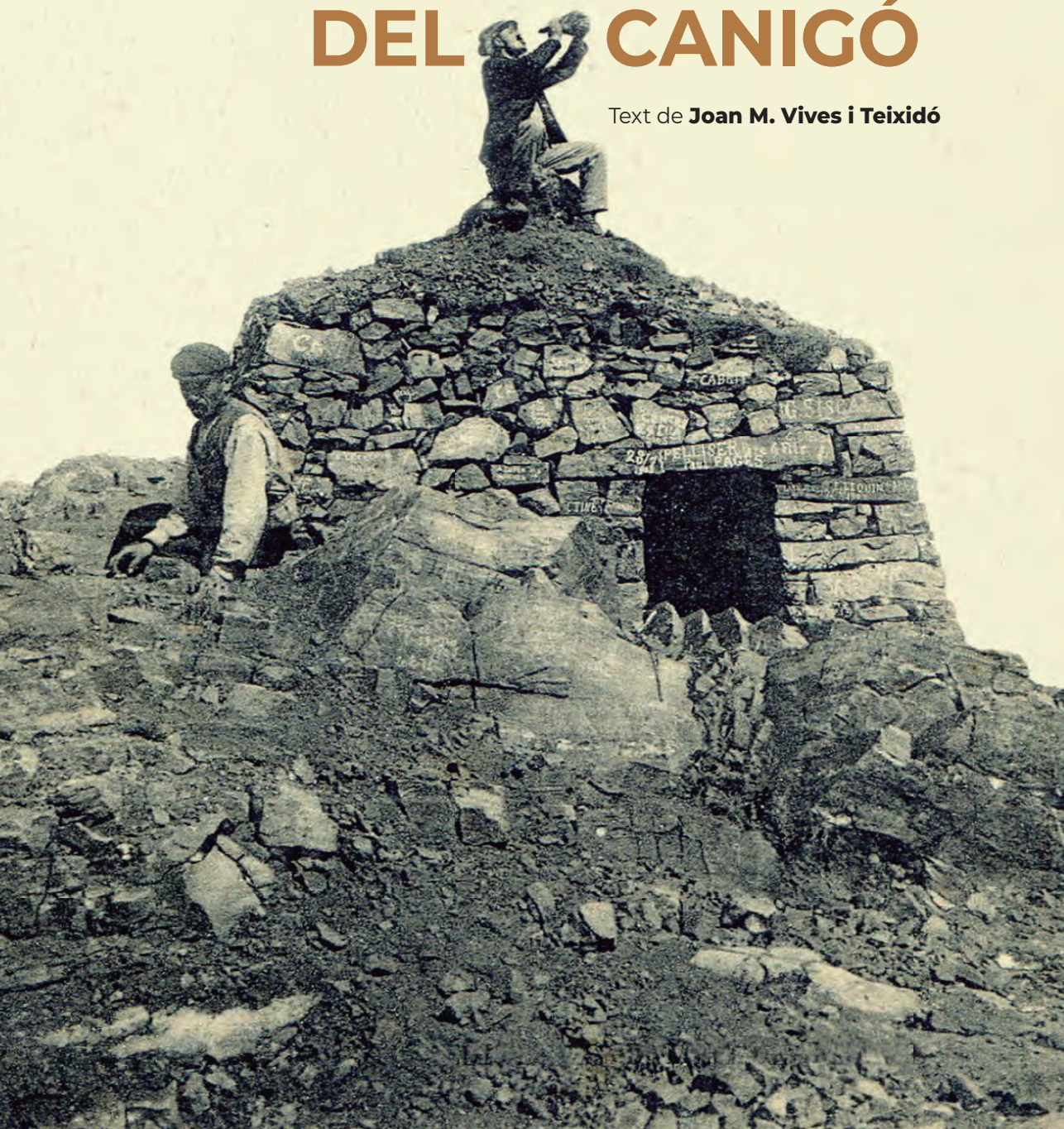
Per a més informació:
a Wikiloc i YouTube:
En BTT pel Pirineu.

www.overthe-clouds.eu

Lloc	Alçària	Desnivell	Distància	Acumulat	Temps (min.)
Bagergue	1.419	0	0,0	0,0	0
Colhada de Varradòs	2.048	629	10,3	10,3	70
Plan deth Tor	1.964	-84	3,1	13,4	50
Inici camí de Montoliu	2.031	67	1,1	14,5	10
Llac de Montoliu	2.370	339	3,6	18,1	35
Coll de Montoliu	2.490	120	1,2	19,3	20
Estany Nere deth Horcalh	2.465	-25	1,4	20,7	30
Inici pujada Serrat Blanc	2.459	-6	2,0	22,7	30
Tuc der Òme	2.703	244	2,3	25,0	45
Malh de Bolard	2.753	50	3,1	28,1	45
Port del Tuc der Òme	2.536	-217	2,4	30,5	20
Mines deth Horcalh	2.350	-186	2,7	33,2	20
Port d'Orla	2.328	-22	2,3	35,5	35
Eth Horcalh	1.775	-553	3,9	39,4	60
Montgarri	1.648	-127	3,0	42,4	20
Aparcament Beret	1.845	197	5,1	47,5	20
Uelh deth Garona	1.869	24	2,3	49,8	10
Bagergue	1.419	-450	3,9	53,7	15

LA BARRACA DEL CIM DEL CANIGÓ

Text de **Joan M. Vives i Teixidó**

M'imagino que poques de les persones, per no dir cap, de les moltíssimes que assoleixen el cim del Canigó a l'estiu saben que allà mateix hi va haver una barraca de pedra seca.

He trobat barraques en algunes carenes (una de molt ben conservada és a la carena entre el pic de Salòria i la Torre de Cabús), però al cim de les muntanyes de més de 2.000 m només conec la del roc de Madres i sé que n'hi ha una altra al Malh de Bolard. El meu interès per la barraca del cim del Canigó es va despertar quan vaig col·laborar en el núm. 15 de la revista *Pedra seca* (octubre 2007), on parlava sobre la barraca del cim del Canigó. Hi consto com a autor, però de fet, l'únic que vaig fer va ser aportar informació sobre aquesta barraca que havia trobat a la pàgina web www.pierreseche.com i al llibre *El Canigó. Història i mite* (1996), de Joseph Ribas. La meua aportació va ser una fotografia d'aquest llibre on hi ha la barraca amb uns turistes anglesos, segons diu el peu de foto i és de l'any 1910.

A la pàgina web www.pierreseche.com es veu una postal antiga del cim del Canigó i el peu de la foto diu: «Carte postale du début du xxe siècle: l'ancienne cabane Arago et son "temple"»

Imatge extreta de la postal cedida pel Corpus Bibliogràfic Excursionista Català, on es veu la barraca del Canigó amb les inscripcions a les pedres.

Turistes anglesos al cim del Canigó (imatge extreta del llibre *El Canigó. Història i mite*, de Joseph Ribas.

d'orientation au sommet du Mont Canigou (collection Guy Oliver)», on es veu una sòlida barraca de pedra seca i dos excursionistes en el que sembla una taula d'orientació. Aquesta mateixa fotografia es troba al llibre *Historie du Canigó* (1971), de Raymond Gual, i aquí hi ha la data de 1905.

Buscant per Internet vaig trobar la pàgina web www.cparama.com, on hi ha una col·lecció de postals de municipis de França. En una postal es veu la barraca del cim amb un personatge bevent amb bota al cim de la barraca i ens aporta també la data de 1910. Aquesta postal està disponible al Corpus Bibliogràfic Excursionista Català, i també tenen la imatge de la pàgina www.pierreseche.com. Però el que és curiós és que també tenen una altra versió de la imatge en la qual ha desaparegut el bevedor i només queda l'home en primer terme, amb una columna de pedra a la vora, que vol imitar un pedró, però que en realitat és un retall de la

paret de la dreta de la barraca, perquè s'hi poden identificar les mateixes lletres; ves per on, van fer dues postals diferents amb el mateix material!

Però consultant l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, vaig descobrir una fotografia de Rossend Flaquer i Barrera (1873-1947) que està datada a l'any 1923. Aquesta troballa em va motivar a cercar més informació.

EVOLUCIÓ DE LA BARRACA EN ELS ESCRITS DE DIVERSOS AUTORS

Del llibre de Joseph Ribas es podria deduir que la construcció de la barraca del cim va ser obra de Francesc Aragó. Aquest científic va fer diversos experiments sobre el magnetisme en relació amb l'altitud a l'any 1842; afirma que uns col·laboradors seus van bastir una cabana de pedra seca per sojornar a la pica del Canigó. D'aquest fet en dubto força. No crec que uns científics de l'època tinguessin la capacitat de construir la barraca que es veu en les fotografies. Segurament devien contractar gent del país que els feia de camàlics i, evidentment, algú sabia fer pedra seca o era mestre d'obres.

Per tant, podria semblar que la data de la construcció de la barraca seria el 1842 i promoguda per una motivació científica. No obs-

tant això, en el llibre *El Canigó. Història i mite* s'esmenta una ascensió el 1834 en la qual s'anomena la barraca, però no dona cap més informació. Trobem informació en un altre llibre de Joseph Ribas, *L'aventure du Canigó* (1996) on fa referència a un article publicat al *Journal de Maine-et-Loire*, signat per CL, de 1832, en el qual indica una ascensió al cim on hi diu: «Enfin, nous approchions du terme de nos fatigues; nous n'étions plus qu'à un quart d'heure du pic, nous pouvions déjà distinguer la petite cabane qui couronne son sommet...», però quan arriba al cim no dona cap referència de la construcció.

En el llibre *L'aventure du Canigou* trobem un text d'Adolphe Joanne, que és autor d'una guia que podríem anomenar contemporània, en el sentit que descriu tècnicament els itineraris. Aquesta guia es va editar des del 1858 fins al 1901 i, en la seva primera edició hi diu: «...La plate-forme du sommet n'a guère que 8 m de long sur 3 de large; il s'y trouve deux cabanes, dont l'une a été construite pour MM Mauvais i Petit, lors de leurs expériences sur le magnetisme de la terre. Autrefois on y voyait aussi une croix de fer qui fut plantée en 1739 par Cassini et Lemonnier, à l'époque où ils exécutaient leur grand travail de la triangulation Générale de la France...». Curiosament, el text parla de dues barraques, però aquest número només

**Foto de 1905 extreta del llibre
Histoire du Canigó,
de Raymond Gual.**

s'esmenta en aquest text; en canvi aquí s'indica la creu que es va plantar en la primera ascensió documentada.

Al llibre de Jules Leclercq, *Promenades et escalades dans les Pyrénées* (1879), es pot llegir: «Les amateurs de levers de soleil peuvent s'abriter la nuit au sommet de la montagne. On y a bâti une petite cabane en pierres sèches, qu'on désigne dans le pays sous le nom de "cabane du père Arago". C'est à tort que, se fondant sur cette dénomination, on croit généralement qu'Arago fit dans cette cabane des expériences scientifiques. François Arago vint, en effet, au Canigou en 1842, avec MM. Mauvais et Petit, pour résoudre divers problèmes de magnétisme; mais ce furent ces derniers qui s'établirent au sommet du Canigou...». Per tant, sembla evident que la barraca es va construir abans de meitat segle XIX, però no s'indica que els científics en fossin els promotors.

De la barraca se'n parla en altres ascensions, com la de Russell el 1862, que diu: «Si mai torno per aquests paratges, faré nit al cim, on hi ha una cabana. Amb el Canigó tot vestit de nerets magnífics, es faria fàcilment un bon foc» (*Souvenirs d'un montagnard*, 1888).

Trobem una curiosa descripció de l'ascensió i pernoctació al cim per part d'un mossèn. Ens ho descriu Carles Bosch de la Trinxeria (extret del llibre *L'aventure du Canigou*) «Le sommet de Balatg consiste en un espace à peu près plan, rectangule irrégulier de 4 mètres sur 3, entouré d'abîmes. Le Club Alpin de Perpignan y a fait élever en pierres sèches une petite baraque voûtée, où peut contenir, en se serrant, trois, quatre personnes au plus, cette cabane a surtout pour but d'abriter le touriste du vent violent qui regne, le plus souvent, à ces hauteurs. Sans elle, le séjour au pic serait parfois pénible et les observations météorologiques impossibles. La température y est dans la journée, très variable; mais la nuit, même en août elle y est de 2° en moyenne».

Després explica l'aventura de mossèn Francès, amb qui va anar a Sant Guillem de Combrè. Després de dir missa i havent dinat, decideixen anar al cim, tot i que en Carles Bosch avisa de la durada de l'ascensió i del temps no

**Fotografia de Rossend Flaquer
i Barrera (AFCEC).**

gaire segur. No obstant això, el mossèn no vol renunciar a fer l'excursió i a les tres de la tarda amb el bastó, el missal i un tros de formatge, pren el camí del Canigó. Després de pujar durant dues hores troba un pastor amb el ramat; el fa entrar a la seva barraca i reposar una estona dient-li que si segueix amunt amb aquell temps es perdrà i que és una greu imprudència. A les 5, el pastor torna amb el ramat i el mossèn continua la seva ascensió, baixant cap a la vall de Cadí quan «une tramontane glacée commençait à balayer l'espace. J'eus, un moment, l'idée de faire halte jusqu'au lendemain dans le refuge du Club Alpin; mais en ayant trouvé la porte fermée, je ne m'arrêtai pas. A 7 heures et demi, j'atteignais le sommet de Balatg, bien décidé à passer la nuit, comme je le pourrais, dans la cabane en pierre de ce pic».

Després de menjar el poc que té «quand le jour fut tombé, je me couchai dans un coin de la cabane, la tête sur un pierre, en guise d'oreiller, et me recommandai à Dieu». A les 9, la tempesta comença i a les 11 arriba al seu màxim: «la tempête se déchaînait avec une violence inouïe; les éclairs sillonnaient la nue en tous sens; les coups de tonnerre se succédaient à brefs intervalles, pareils à des décharges d'artillerie, et se répercutaient dans toutes les vallées d'alentour. Un vent glacial s'était levé; la

Pyrénées-Orientales
307. Le CANIGOU
Maison Abri sur le Pic du Canigou (2785 m.)

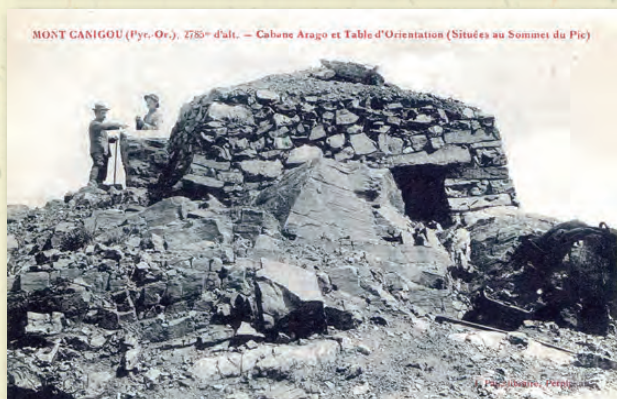

Ascension du Canigou (altitude 2785 m.)

200. L'Abri sur le Pic du Canigou et la Table d'Orientation

6. - Mont Canigou (Pyr.-Or.) [2785 m d'alt.]. - Cabane Arago
(Située au Sommet du Pic)

MONT CANIGOU (Pyr.-Or.). 2785 m d'alt. - Cabane Arago et Table d'Orientation (Situées au Sommet du Pic)

montagne semblait éclater, soulevée par les éléments; l'eau, suintant à travers toutes les fissures de la voûte, me trempait jusqu'aux os, le froid me saisit, je tremblais comme une feuille, j'avais à peine conscience de ce qui passait autour de moi». Per tant, aquest podria ser el primer bivac al cim i en condicions atmosfèriques gens agradables.

L'Annuaire du Club Alpin Français (1896) és un monogràfic sobre el massís del Canigó, especialment, per la construcció del xalet de Cortalets. Allà esmenta, de passada, la barraca: «Quant à la cabane de M. de Lacvivier où, dit les Guide, les touristes peuvent passer la nuit au sommet de pic, pour voir lever l'aurore, je crains que les renseignements ne soit empreint d'un fort optimisme meridional». Qui escrigué això és Charles Lefrançois, però llegint el llibre es dedueix que aquest autor no té cap bona opinió de les barraques que es troben al massís i és més partidari d'un bon llit i una bona dutxa.

En el llibre *L'aventure du Canigou* hi ha relats d'ascensions més esportives que donen alguna referència de la barraca. Així, Henry Spot ens explica la primera ascensió amb esquís (1905) i en arribar al cim ens indica: «Là, dans un petit creux, à l'abri de la tourelle souillée d'inscriptions,

Postals cedides pel *Corpus Bibliogràfic Excursionista Català*.

1) 2) Reprodueixen una mateixa fotografia on s'aprecien diferents inscripcions. A la segona s'ha eliminat l'excursionista de la bota.

3) Es veu una persona amb un pot de pintura a la mà i que ha escrit *Canigou* a la llinda.

4) Reprodueix la mateixa fotografia del llibre *Historie du Canigó*.

une minute de repòs relatif permettant d'enlever les gants». Jean Escarra i Jacques Deixone escalen la paret est del Canigó (1908) i diuen: «Une dernière barre rocheuse, assez redressée, fut dépassée par un petit couloir en haut duquel apparut la tourelle en pierres du sommet. Quelques minutes après, Deixone et moi, réunis sur le toit de la tourelle, poussions d'innombrables cris de triomphe, répecutés par de lointains échos». I, finalment, Guy Ledormeur, que va anar al Canigó, convidat per Georges Auriol, tresorer de la secció del Canigó del Club Alpí, en arribar a la bretxa Durier diu: «Une amusante escalade sur d'excellents gradins rocheux, entourés d'obélisques cocasses, conduit rapidement au sommet du Canigou, surmonté d'un solide abri en pierres sèches, édifice tutélaire qu'il serait désirable de trouver sur toutes les sommités où l'on voudrait séjourner des heures entières».

LA BARRACA EN ELS BUTLLETINS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Una altra font per saber-ne més coses són els butlletins del Centre Excursionista de Catalunya. Ara són fàcilment consultables perquè estan escanejats a Internet (<http://ddd.uab.cat/record/27613>).

En el butlletí de 1891 (gener-juny) trobem la primera referència a la barraca, en un article signat per Ramon Arabia i Solanas; allà indica que el Club Alpí Francès havia construït una barraca a la vora dels estanys de Cadí, però que es va esfondrar i, per tant, calia anar a la barraca del vaquer a la jaça del Cadí. Dona referències d'escrits de Bosch de la Trinxeria i de Maspons, publicats a l'anuari i al *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes*, en els quals parlen de les mesures del cim. L'autor ens parla de la barraca: «També dalt del pich superior de Balaig hi ha fet edificar lo Club Alpí Francès una barraqueta pera arrecerarse del vent».

De tota manera, sempre hi ha algú a qui no li agradava la barraca, tal com podem deduir de l'article signat per Manel Font i Torné (butlletí d'abril-juny de 1896) que diu: «Més tot això s'havia d'anar mirant ab gran precaució

per no estimbarse, puix el pla del cim no és pas cosa famosa: potser no arribi á tenir uns 28 m de llarg per 4 d'ample, y al mitj encare hi há una barraca que l'enfarfega bastant».

En canvi a l'any 1906 sembla que la barraca ja estava enrunada, tal com ens diu Eduard Vidal i Riba, en un article publicat en tres capítols (la que fa referència a la barraca és el butlletí d'abril): «La Pica de Balatj o del Canigó, que durant molt temps se cregué que era'l pic més enlairat dels nostres Pirineus, està constituïda per petita plataforma rodejada d'hermoses cingladeres y que temps enrera estava quasi completament ocupada per una barraca de pedra seca que avuy se veu tota enrunada. Sa extensió es excassament d'uns 8 metres de llargada per 5 d'amplada».

Curiosament, en l'article Circonvalant el Canigó d'Alfred Gaza (publicat el juny de 1906) sembla que la barraca està en bon estat i, per tant, contradiu l'article d'Eduard Vidal, tot i que no sabem quin any van fer les respectives excursions. L'Alfred Gaza diu: «El planell de la Pica tindrà uns 8 metres d'amplada, estant format per l'unió de dues arestes, l'una que s'abaixa sobtadament vers gargal, la de puig Barbet, y la de Balatj vers tramontana, enfonsant-se dretament vers la plana. En aquest alterós cim hi ha bastida ab pedra seca una barraca d'uns 9 pams d'alçaria, aon se poden refugiar tres o quatre persones».

Curiosament, en el butlletí del mes de desembre de 1936 hi ha l'article «Una ascensió al Canigó» de Rossend Flaquer i Gil, fill de Rossend Flaquer i Barrera. Aquesta excursió, com explica l'autor es va fer per Sant Joan de 1932 i no esmenta cap barraca al cim.

Sembla que el 1883, Jacint Verdaguer va fer l'ascensió al Canigó, i curiosament, esmenta la barraca: «Al bell cim hi ha una barraqueta, plena quasi sempre de neu gelada, que'l vent hi rebat» (*Excursions i viatges*, 1887).

En el butlletí *Mai Enrrera* del Club Excursionista de Gràcia, núm. 81 de l'any 1931, hi ha un article de Carles Bosch de la Trinxeria en el qual explicava una ascensió al Canigó feta el 1888. Aquesta excursió la va fer amb dos altres noms de l'excursionisme més primerenc: Fran-

cesc de Sales Maspons i Labrós i Artur Osona, autor de moltes guies d'itineraris, acompanyats de dos caçadors d'isards i en Josep Do, un home de 80 anys, company de moltes sortides de Carles Bosch de la Trinxeria. El relat ens explica que fan nit a la jaça del Cadí i diu: «La barraca de la Jaça del Cadí és relativament confortable, prou espaiosa, ben construïda en volta i parets de pedra seca; teulat de gleva amb la seva porteta baixa i estreta».

Més endavant afegeix: «Prompte arribàrem a la barraca de refugi, construïda pel Club Alpí de Perpinyà, secció del Canigó». Esmenta que no és gaire adient passar-hi la nit, perquè està mig enrunada. Però el més interessant és el que explica quan arriba al cim: «La petita barraca del cim, feta pel Club Alpí, és encara molt ben conservada». Fa un repàs de la panoràmica que es pot contemplar i acaba: «Després de gravar els nostres noms damunt una pedra d'esquist de la barraca, emprenguérem la baixada, xemeneia i clapisses avall».

Imatge extreta d'una postal cedida pel *Corpus Bibliogràfic Excursionista Català*, amb una imatge acolorida on hi ha un grup de turistes molt ben vestits i on es pot veure com la barraca té un forat al sostre.

MÉS INFORMACIONS AMB RELACIÓ A LA BARRACA

Carles Bosch de la Trinxeria diu que grava el seu nom a la paret de la barraca i, com ell, altres excursionistes tal com podem veure en una fotografia que trobem al llibre *Historie du Canigó* (1971), de Raymond Gual. El que considero interessant d'aquesta fotografia és que a la llinda de la barraca es veuen uns cognoms, a més d'altres inscripcions en diverses pedres. Augmentant la mida de la imatge es veu escrit «Pelliser» i «Pages». A la pedra del costat de la llinda on hi ha un dels personatges (a l'esquerra de la porta) es veu una G i finalment AL.

Però al *Corpus Bibliogràfic Excursionista Català* hi ha una altra postal, encara més curiosa. En aquesta postal es veu una persona que amb el pinzell a la mà i un pot de pintura a l'altra mà, ha escrit *Canigou* a la llinda de la barraca, tapant altres inscripcions.

Per tant, tot i la contradicció de l'any 1906, on un autor la troba en ruïnes i l'altre no, podem deduir que fins al 1923, data de la foto de Rossend Flaquer i Barrera, la barraca era al cim i no sembla que estigués en mal estat, però és evident que en 60 anys, podia haver-se enrunat i haver estat refeta. I la solució a aquest dubte ens la dona la imatge que podem veure en aquesta pàgina, també cedida pel *Corpus Bibliogràfic Excursionista Català*, on es veuen unes persones, molt ben vestides, al costat de la barraca que es pot veure que té un forat.

A la portada de la revista *Vèrtex* de setembre-octubre del 2018 hi ha una magnífica fotografia de la barraca del cim del Canigó, amb un grup d'excursionistes. Em vaig posar en contacte amb la redacció de *Vèrtex* i, molt amablement, em van facilitar el contacte amb el propietari de la fotografia. Li vaig preguntar si coneixia la data de la fotografia, però resulta que la va adquirir a un antiquari i la foto no tenia ni

data ni nom. Per tant, no sabem qui són els excursionistes que hi ha retratats. A la fotografia es veuen quatre persones enfilades a la barraca. Per la forma de vestir es podria datar la fotografia dels anys 1920-30, i el que és més interessant és la comprovació que hi havia hagut una restauració de la barraca: el sostre no té forat i a la paret del davant es pot veure com hi han afegit pedres.

Un altre tema són les dimensions de la barraca. Tant Cèsar August Torras com Carles Bosch de la Trinxeria diuen que la barraca té capacitat per a tres persones. L'Alfred Gaza, diu que la capacitat és de 3-4 persones i l'altura de 9 pams. Qui ens dona més dades és en Jaume Massó i Torrents: «El cim té uns 8 metres de llargaria per 6 d'amplària i n'ocupa més de la meitat una molt petita cabana».

Amb aquestes dades podem deduir que la barraca feia, per fora, 4x3 m; si hi descomptem el gruix de les parets, que podem suposar d'uns 80 cm, quedava una superfície útil de 7 m², que lligaria força amb la capacitat de 3-4 persones. El meu dubte és com era el sòl, perquè ara és molt irregular.

A la guia del Centre Excursionista de Catalunya *Pirineu Oriental* (1978), de David Aloy i Mercè Lleonart, els autors ens indiquen que la primera ascensió excursionista (de la qual es té constància escrita) al Canigó va ser a l'any 1823 per Vicent de Chausenque i Étienne Gabriel Arbanère. En la mateixa guia, quan parla del primer bivac al cim el 8 d'agost de 1887 per mossèn Francès (abans ja hem vist l'explicació que en fa Carles Bosch de la Trinxeria), diu: «malgrat existir aleshores una cabana o abríc al cim, pot considerar-se aquest el primer bivac, ja que les condicions de la mateixa, pel que se sap, eren molt precàries». Quan a la guia es fa la descripció del cim s'indica que hi ha restes de la vella cabana de pedra seca.

De tota manera, malgrat el que diu la guia *Pirineu Oriental*, el cim ja havia estat petjat amb finalitats científiques com és la triangulació de França. Així, el mateix Chausenque en el llibre *Les Pyrénées ou voyages pédestres dans toutes les régions de ces montagnes depuis l'Océan jusqu'à la Méditerranée*, diu que Cassini i Le

Fotografia propietat de Ramon Barnadas que va sortir a la portada de *Vèrtex* (setembre-octubre de 2018).

Monnier van pujar al Canigó el 6 d'octubre de 1739 i remarca que li fa recordar el fet de trobar «une croix de fer sans inscription, placée sur un fut en pierres sèches haut de six pieds». L'ascensió de 1739, com ja hem vist, és esmentada també per Adolphe Joanne, però també diu que la barraca la van construir els científics.

¿PODEM TREURE ALGUNA CONCLUSIÓ DE TOT PLEGAT?

La conclusió més evident és que, al cim del Canigó, durant un període de 80 anys, com a mínim, hi va haver una barraca de pedra seca, que segurament es va malmetre amb el pas del temps i es va refer (una o més d'una vegada). També cal dir que, el diccionari, indica que *fut* és un barril (o una caixa o una columna) i sis peus francesos són gairebé 2 m d'altura. Podria ser un pedró, però també podria ser una barraca i el lloc on Cassini i Lemonnier van plantar una creu en l'ascensió de 1739? No ho sabrem mai.

Agraeixo a Ramon Barnadas la cessió de la imatge de la pàg. 25, i a Joan Escalé, del *Corpus Bibliogràfic Excursionista Català*, la cessió de les imatges de les pàg. 18, 22 i 24.

LA SOLITUD DEL PARC NATURAL DE PONGA (i 2)

Principat d'Astúries

Text de **David Mengual i Padrós**

Fotografia de **David Mengual i Jordi Mengual**

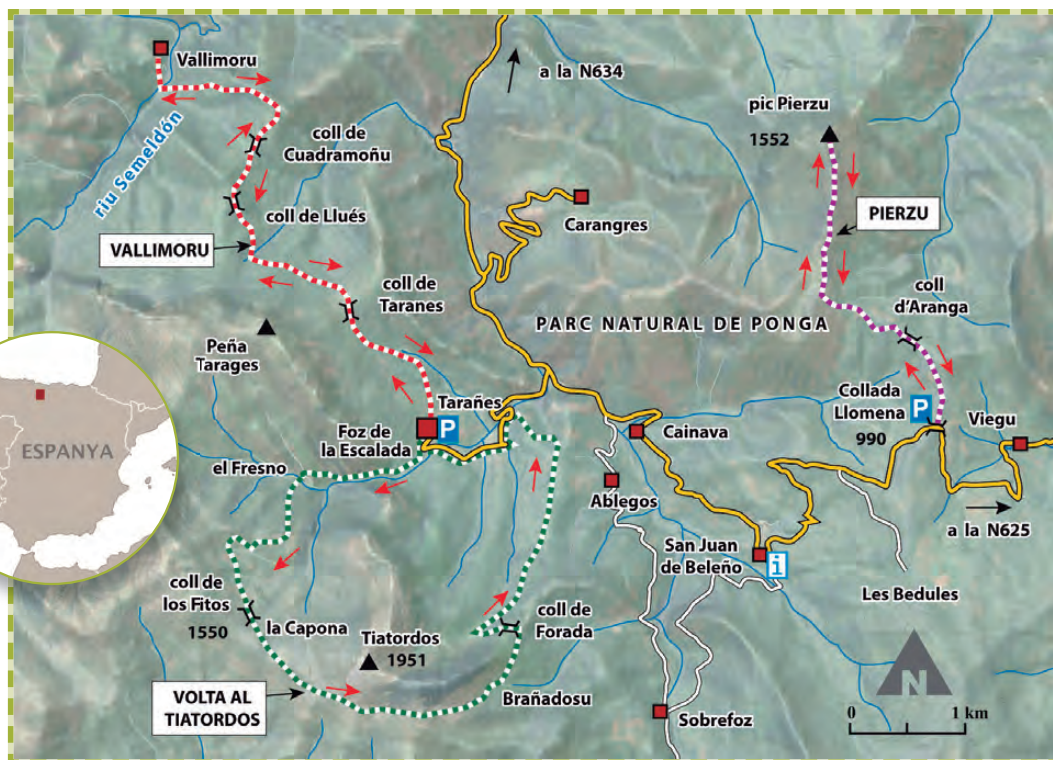
Situada al bell mig de la serralada Cantàbrica, entre fagedes frondoses, la vall del Ponga és la més solitària i aïllada del parc. Ens trobem en l'espai perfecte per a l'aventura i la descoberta d'aquestes muntanyes.

Dencens cap a la collada Forada
durant la volta al Tiatordos.

Si en la primera part d'aquest article sobre el Parc Natural de Ponga assolim el cim més alt, la Peña Ten, i seguïem camins tradicionals com el camí del Carter o la Peña Salón, en aquesta ocasió assolirem el cim del Pierzu, que ens donarà una visió general de tot el parc, voltarem el Tiator-dos cercant el millor camí possible i pujarem al poble abandonat de Vallimoru, situat en un paratge profundament aïllat. Del que hem vist en aquest parc, potser el que més ens ha impressionat no ha estat una muntanya altiva o emblemàtica, ni una cresta, una canal o un corredor determinats, sinó un poble abandonat com Vallimoru, situat en un indret de difícil accés. A la serralada Cantàbrica cada vegada hi ha més cases aïllades abandonades i cada vegada hi ha més pobles abandonats. Avui dia, els pobles només subsisteixen si tenen un accés relativament senzill per carretera. A Vallimoru, el camí convertit en pista devia ser bo per a anar a peu, a cavall o amb mula, i avui dia ho

és per a anar amb un bon 4x4, però el fort desnivell i l'estat de la pista impedeix anar-hi amb un cotxe normal. Per poc, supera el 21% de pendent de la carretera de Casielles, que ja té la seva dificultat, i que vam visitar el primer dia quan vam seguir el camí del Carter. I si l'accés és complicat, transitar pel mateix poble situat en el pendent d'un espadat tampoc no és fàcil. Tot plegat potser és el reflex del final d'una cultura de muntanya que a poc a poc es va extingint. Una manera de fer que en el seu moment era autosuficient, perquè necessitaven poques coses i les poques que els calien se les produïen ells mateixos sense haver d'intercanviar res imprescindible amb ningú. Amb el pas dels anys i allò que en diem progrés, els mínims vitals requereixen de coses que si no es poden produir s'han d'intercanviar i aquest comerç només és possible amb un bon accés que normalment és per carretera. A Bulnes, ho van solucionar amb un funicular subterrani, però Bulnes, només és una excepció. La resta de pobles, a poc a poc es van morint.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

MÉS INFORMACIÓ

BIBLIOGRAFIA

- Alberto ÁLVAREZ RUIZ. *Parque Natural de Ponga. 20 Rutas a pie*. Astúries: Calecha, 2019.
- Arancha LOSA GARCÍA i José Carlos MORI MONTES. *Ponga, un paraje legendario*. Oviedo: Trabe, 2004.

CARTOGRAFIA

La cartografia publicada no és massa precisa i els camins, per manca d'ús, s'estan perdent.

- Full Núm. 54, 14-5 Rioseco
 - Full Núm. 55, 15-5 Beleño
 - Full Núm. 79, 14-6 Puebla de Lillo
 - Full Núm. 80, 15-6 Burón
- Escala 1:50.000 CNIG i CGE
- www.cnig.es (mapes de la zona)
 - Mapa i fitxes del parc facilitat a la oficina d'informació del parc a San Juan de Beleño amb alguns itineraris marcats.

LLOCS WEB

- www.parquenaturaldeponga.es
- www.ponga.es

ON PODEM DORMIR

- Fonda de Ponga, a San Juan de Beleño (carretera General S/N, Tel: 985 843 004)

DEL QUE HEM VIST EN AQUEST PARC, POTSER EL QUE MÉS ENS HA IMPRESSIONAT NO HA ESTAT UNA MUNTANYA ALTIVA O EMBLEMÀTICA, NI UNA CRESTA, UNA CANAL O UN CORREDOR DETERMINATS, SINÓ UN POBLE ABANDONAT COM VALLIMORU, SITUAT EN UN INDRET DE DIFÍCIL ACCÉS

Pujant per la Foz de la Escalada.

Ascensió al Pierzu (1.552 m) (PR AS-211)

Itinerari: coll de Llomena (990 m) – font – 2,4 km de pista fins a la cantera – coll d'Aranga – cabanes de Cerboes (1.258 m) – Pierzu (1.552 m) i retorn.

Desnivells: +600 m, -600 m.

Temps de camí: 2 h 10 min (pujada) / 1 h 30 min (baixada)

Distància: 11 km.

El cim del Pierzu (1.552 m) està situat a la part central del parc. Per accedir-hi cal pujar fins a la collada Llomena (990 m), que és el punt més alt de la carretera que uneix els pobles de San

LES VISTES SOBRE EL MASSÍS OCCIDENTAL DE PICOS DE EUROPA SÓN EXCEPCIONALS

Juan de Beleño i Viegu. Al coll hi ha l'aparcament i un rètol informatiu de la ruta, que està senyalitzada amb marques blanques i grogues.

Comencem caminant per la pista planera sense asfaltar. A la dreta deixem una font i després de 2,4 km de caminar veiem la paret d'una pedrera a la qual no hem d'arribar. Pocs metres abans, a la nostra dreta surt un camí que comença a remuntar pel bosc fins al coll

d'Aranga. Un cop al coll, a la nostra dreta veiem el cim i, a baix, veiem el petit estany d'Aranga, preciós, situat en un indret espectacular. El nostre camí segueix a la dreta i remunta a poc a poc fins a les cabanes de Cerboes (1.258 m), situades sota el rocam, amb vistes a l'estany que queda molt avall i envoltades de freixes en un lloc idíl·lic per parar i reposar una estona. Tal i com hem arribat a les cabanes, la nostra ruta segueix cap a la dreta deixant-les totalment a l'esquerra, i comença a pujar de valent per la carena. Tot i que no hi ha dificultat, cal anar amb compte; de tant en tant ens hem d'assegurar amb les mans fins que arribem al cim (1.552 m).

Les vistes sobre el massís occidental de Picos de Europa són excepcionals. Al sud veiem la Peña Ten, que vam fer ahir, i a l'oest, entre totes les muntanyes, destaca el cim del Tiatordos, al límit amb el Parc Natural de Redes. El retorn aquesta vegada el fem pel mateix camí fins a la collada Llomena.

Avui dinarem al poble de Viegu. El poble no és dels més macos de la zona, però hi ha un petit restaurant on podem tastar embotits, formatges i carn de xai de la zona, cosa que és del tot recomanable.

Camí del cim de Pierzu arribant a les cabanes de Cerboes.

Volta al Tiatordos (PR AS-304)

Itinerari: Taranes (600) – Foz de la escalada – El Fresno (985) – La Portillera (1.305 m) – Fuente el Texu – Vega Entregüé (1.395 m) – Valloserón – Los Tilos de Tiatordos – Collado los Fitos (1.550 m) – Pico de la Capona (1.596 m) – Majada Tiatordos (1.550 m) – Fuente Xerús – Los Arfoxionales – Brañadosu (1.300 m) – Fuso la Muller – La Fresneda – Collado Forada (1.200 m) – Carboneu – Beiluore – Tanda – Taranes (600 m).

Desnivells: +1.362 m, -1.362 m.

Temps de camí: 9 h

Distància: 14 km.

Ahir, quan vam arribar a Taranes, tot just a l'entrada del poble i abans de creuar el riu vam veure un rètol indicador de la ruta que fa la volta al Tiatordos. A l'oficina d'informació ens havien dit que és una volta complicada perquè els camins estaven molt perduts, i que calia un bon *track* actualitzat abans d'aventurar-se a seguir la ruta, però el rètol és nou i ens ha fet pensar que potser el camí torna a estar en condicions. No tenim cap *track*, ni portem GPS, però tenim un mapa precari i confiem en la nostra intuïció, que avui haurem d'afinar més que mai.

La primera part de la ruta remunta el riu Taranes per un indret conegut com *La Foz de la Escalada*. El nom ve de les fustes que hi havia col·locades fent esglaons per facilitar el pas. Actualment ja no hi ha fustes i està arranjat amb pedra. A l'entrada del camí al costat de la carretera hi ha un molí que encara conserva la vella maquinària.

La primera pujada està cimentada i és molt forta. Deixem un desviament a l'esquerra i ens endinsem a la pròpia Foz. Les parets a banda i banda són altes i amb prou feines queda espai per al camí que puja fort i per al riu que baixa igual de fort. La feina de tallar aquest camí a la roca i de construir aquest empedrat ens fa pensar en la importància de les pastures a les quals arribarem. A la nostra esquena tenim

**A punt d'arribar al Fresno, després
de pujar la Foz de la Escalada.**

una bona vista del massís occidental de Picos de Europa. A banda i banda tenim parets altes, i enfront (O) i ben amunt tenim el que sembla un coll.

Superem 400 m fins que arribem a l'indret conegut com *El Fresno*. Hi ha algunes cabanes. La vall s'eixampla i el camí es desvia cap al sud i segueix pujant fins a la Portillera. Costa de seguir perquè no hi ha senyals i hi ha un munt de camins de vaca. Passem per una font que està seca i entrem a la Vega de Entregüé, on hi ha una dotzena de cabanes de pastors, una font amb poquíssima aigua, uns bons prats de pastures i un munt de vaques.

Tot i que gairebé no hi ha senyals, el camí puja cap al sud a buscar el Collado de los Fitos, a 1.550 m d'alçada. Una porta ens permet creuar a l'altre vessant. La vista és impressionant. A la nostra esquerra ja fa estona que hem estat veient el cim del Tiatordos. Al sud, veiem el Parc Natural de Redes i a sota nostre el poble de Pendones des d'on l'any passat vam pujar al Tiatordos passant per aquí. Pocs metres per sobre nostre tenim la punta rocallosa del cim de la Capona (1.596 m) i ens hi atensem per si

trobem senyals del camí a seguir. Hi ha fites per a pujar al cim del Tiatordos, però no per seguir la nostra ruta d'avui. A falta de senyals, seguim voltant el Tiatordos mantenint l'alçada cap al sud-est, seguint camins de vaques fins que arribem a la font Xerús, amb un bon abeurador però sense aigua.

ELS SENYALS SÓN ESCASSOS I LA VEGETACIÓ COBREIX TOTALMENT EL CAMÍ

Si arribar fins aquí des de la Portillera no ha estat fàcil, ara la ruta encara es complica una mica més. Els senyals són escassos i la vegetació cobreix totalment el camí. Avancem cap a l'est i a poc a poc anem perdent alçada amb la vista posada en una zona de pastures que tenim davant (E) i més avall. Quan arribem, la sensació és que cal creuar aquest prat i sortir pel davant (E,) però resulta que el camí es despenja per l'esquerra (N), just al principi del prat i s'endinsa a la fageda. Perd alçada per la fage-

Les vaques pasturen al voltant de les cabanes de la Vega de Entregüe.

da que no ens permet situar-nos i a poc a poc, sota nostra comencem a veure una zona de cabanes que és Brañadosu (1.300 m) i veiem arrapada a la paret del Tiatordos una característica agulla coneguda com *El Fuso de la Muller*.

Novament som en una zona de pastures. Un prat molt inclinat amb unes quantes cabanes enrunades atrapades entre la paret del Tiatordos i el riu de la vall i sense cap rastre de camí. La idea inicial torna a ser que el camí deu anar a buscar el riu, però no és així. De la part més alta del prat, prop d'una de les cabanes i a prop de la paret, una tanca ens permet reprendre la nostra ruta i novament endinsar-nos a la fageda perdent alçada en direcció nord. Si caminar per aquesta fageda és complicat, quan s'acaben els arbres iniciem un flanqueig per un prat inclinat cobert de vegetació que ens durà fins al Collado Forada (1.200 m). Tenim sort que la vegetació està seca perquè la inclinació és important i patinar per aquest prat suposaria sortir catapultats al buit sense possibilitats d'aturar la cai-

A través d'una fageda que envolta el Tiatordos.

guda. Ens costa bastant arribar al coll i començar a baixar per l'altre vessant. A la nostra esquerra tenim la impressionant paret nord del Tiatordos i, ara sí, el camí és realment un camí que a poc a poc va millorant i va perdent

ÉS UNA RUTA D'ORIENTACIÓ COMPLICADA I SEGURAMENT PER AIXÒ ÉS UNA RUTA SOLITÀRIA EN LA QUAL NO HEM TROBAT NINGÚ

alçada fins que es converteix en una antiga pista que seguirem fins al poble de Tanda. Cal estar atents a la direcció a seguir; trobem algunes pistes a la dreta, però nosaltres hem de seguir baixant per a anar cap a l'esquerra (O) fins al poble. Un cop al poble, haurem de seguir per la carretera poc més d'un quilòmetre per arribar a l'entrada de Taranes on tenim el cotxe, a l'aparcament de l'inici de la ruta.

Ha estat una ruta interessant amb unes vistes impressionants, però realment és una ruta d'orientació complicada i segurament per això és una ruta solitària en la qual no hem trobat ningú en tot el dia.

Vallimoru (PR AS-214)

Itinerari: Taranes (600 m) – Collada de Taranes (1.108 m) – Collada Llués (1.090 m) – Collada Cuadramoñu (934 m) – riu Semeldón (545 m) – Vallimoru (756 m) i retorn.

Desnivells: +1.450 m, -1.450 m.

Temps de camí: 6 h

Distància: 21 km.

Avui no fa gaire bon dia. Plovisqueja, hi ha boires baixes i potser es mantindrà així tota la jornada. Ens han parlat del poble abandonat de Vallimoru, on no arriba cap carretera i que està situat en un indret excepcional. Decidim anar-hi.

La ruta comença al poble de Taranes (600 m). A Vallimoru no hi arriba cap carretera, però actualment hi ha una pista de poc més de 10 km en mal estat que està prohibida a la circulació de vehicles, però per la qual podem passar caminant. Tot i ser pista, la ruta és dura. No tant per la distància, sinó pel desnivell, que és fort, tant d'anada com de tornada.

Ens situem a la casa més alta de Taranes i allà mateix comença la pista. El primer tram està cimentat fins al coll de Taranes. Són poc més de 3 km i 500 m de pujada forta i sostinguda. Tot i que discorre entre prats de pastura, al voltant de la pista hi ha molta vegetació i les vistes son escasses fins que arribem a la collada. Un cop al coll, malgrat les boires que ens acompanyen, les vistes són àmplies i més o menys veiem el massís occidental dels Picos de Europa. S'ha acabat el ciment, passem una font i mantenim alçada entre la fageda fins a la collada Llués (1.090 m). Novament passem una altra font i la pista continua, ara ja de baixada, fins a la collada Cuadramoñu (1.034 m). Seguim el descens.

Ja hem canviat de vall i en el moment en què la pista fa un gir de 180 graus, a l'altre vessant, entre els arbres, podem veure la privilegiada ubicació del poble de Vallimoru, distribuït en línia damunt d'un espadat rocallós. És una vall solitària i recòndita formada per cims escarpats i fons engorjats que fan que l'accés per qualsevol banda sigui complicat. Seguim el descens fins que arribem al pont que ens permet creuar el riu Semeldón (545 m). A partir

ÉS UNA VALL SOLITÀRIA I RECÒNDITA FORMADA
PER CIMS ESCARPATS I FONS ENGORJATS

Per arribar a Vallimoru hem de
superar dues collades.

d'aquí ens tocarà remuntar poc més de 200 m fins a la casa més alta del poble. La pujada la fem pel límit de l'espadat entre les cases. Destaca una petita capella dedicada a Sant Antoni. Fins a la dècada de 1950 hi havia vuit cases habitades i vivien unes trenta persones sense electricitat ni aigua corrent. Vivien d'una precària agricultura, de les vaques i d'una petita mina de coure que mai va donar gaire mineral. La situació és realment privilegiada, però arribar fins aquí, encara avui és prou complicat. Els descendents de les famílies que hi vivien intenten mantenir les cases dempeus, però a la majoria avui només hi ha vaques que es refugien del mal temps, de la pluja i de les boires. Evidentment no veiem ningú en tot el dia. Passem una bona estona fins que s'ai-

El poble encinglerat de Vallimoru.

xequen les boires i podem contemplar la magnitud de la vall i la privilegiada situació d'aquets nuclis exposats al sol sobre aquest espadat amb bones vistes sobre el fons de la vall i sobre les collades per les que passa la ruta d'accés.

NO ÉS ESTRANY QUE MARXESSIN MALGRAT LA BELLESA DE L'INDRET

Deixem aquesta part de món que es va acabar i tornem a Taranes sobre les nostres passes. Novament toca baixar al riu, pujar als colls i tornar a baixar. No és estrany que marxessin malgrat la bellesa de l'indret.

ELS TATRA

L'alta muntanya més baixa del món

Text i fotos de **Joan Santaugini Puig**

*Recórrer les valls del Parc
Nacional dels Tatra és un privilegi
per a tots els muntanyencs i
amants de la natura.*

Senderisme a la vall Malá Studená
del Parc Nacional dels Tatra.

Els Tatra (o Tatres) formen un grup muntanyós dels Carpats Occidentals, situats al nord-oest d'Eslovàquia i al sud-oest de Polònia. Estan dividits en dos massissos separats per una fossa tectònica: al nord, l'Alt Tatra, que s'endinsa a Polònia i que té les màximes altituds (Gerlachovsky, 2.665 m), i al sud, el Baix Tatra, a Eslovàquia, de menys altitud (Dumbier, 2.043 m). A banda i banda de la frontera hi ha un gran parc natural.

Eslovàquia és un país encara prou desconegut i un destí molt recomanable per als muntanyencs o amants de la natura. Un país molt segur, que forma part de la Unió Europea, i que ha sabut conservar el món rural, la seva història i cultura, i sobretot la seva espectacular natura.

AQUESTES MUNTANYES SÓN MOLT ALPINES, NOMÉS COMPARABLES ALS ALPS O AL PIRINEU CENTRAL

EL PARC NACIONAL DELS TATRA

El Parc Nacional dels Tatra (Tatransky Narodny Park, TANAP) està situat a Eslovàquia, al costat de la frontera amb Polònia. És una reserva de 60 km de llargada i 30 km d'amplada, dins la serralada dels Carpats. Té una superfície de 738 km² i una zona perifèrica de 307 km². El parc fou creat l'any 1949, i és el més antic d'Eslovàquia; l'any 1993 el parc es

va convertir en una part de la UNESCO sobre l'Home i la biosfera, i des del 2004 pertany a la xarxa Natura 2000.

Aquestes muntanyes són molt alpines, només comparables als Alps o al Pirineu central. Tenen un paisatge molt característic de l'alta muntanya, tot i que la seva alçada no és gaire gran. El seu pic més alt és el Gerlachovsky Stit.

Es difícil trobar una alta muntanya tan baixa i concentrada en tan poc territori. Les seves valls no solen sobrepassar de mitjana els 10 km de llargada. Però tot i així, a les muntanyes dels Tatra s'hi troben grans valls d'origen glaciari, crestes escarpades i llacs profunds.

A part dels boscos i muntanyes, al parc dels Tatra també s'hi pot trobar una gran diversitat de flora i fauna, però sobretot destaca perquè ser un refugi d'ossos bruns, llops, linxs europeus, cérvols i isards, protegits pels impenetrables boscos que hi ha a les parts baixes de les valls. Malauradament, nosaltres només vam poder veure algun grup petit d'isards pasturant pels prats de les parts altes de les valls, una guineu famèlica que buscava menjar en un sender a prop d'un refugi i diverses marmotes prenent el sol al voltant dels cims.

Les cases de fusta típiques dels pobles dels Tatra.

Al Parc Nacional dels Tatra també hi ha molt bones zones per a l'escalada.

¿QUÈ PODEM FER A LES MUNTANYES DELS TATRA?

Amb el temps, el parc s'ha convertit en un dels principals destins del centre d'Europa, on es pot practicar des del senderisme familiar fins a l'escalada alpina més extrema. També és una important i popular zona d'esports d'hivern, amb les estacions d'esquí i centres turístics de Podrad i Vysoké Tatry.

Al parc hi ha una gran xarxa de senders molt ben marcats per colors —disposa de 600 km de rutes de senderisme i 16 itineraris senyalitzats— i un gran nombre de refugis, que van des dels més austers fins a hotels d'alta muntanya amb totes les comoditats. Si es vol

fer alguna travessa d'uns quants dies de durada, un sac de dormir lleuger és suficient, perquè hi ha molts refugis guardats escampats per la zona. Cal, però, portar roba d'abric i impermeable per a la pluja i el vent.

Nosaltres, com que teníem la furgoneta per poder dormir, totes les caminades i excursions que vam fer, van ser d'un sol dia i només vam aprofitar algun refugi per omplir d'aigua la cantimplora o per parar a fer un mos.

PROPOSTES D'EXCURSIÓ D'UN DIA

Us proposem dos recorreguts circulars que transcorren per les valls més espectaculars i típiques de la zona de l'Alt Tatra. Tot i que no són de gran dificultat, sí que s'ha de tenir en compte que es tracta de recorreguts d'alta muntanya amb algun pas equipat amb cadenes. La seva llargada però, no ha de ser un problema si es fan durant el període d'estiu, ja que es disposarà de les suficients hores de sol per completar el recorregut amb tranquil·litat.

Les dues propostes estan extretes de la guia *Altos Tatras y otros parques nacionales de Eslovàquia* (2009), de Sergi Lara García. En aquest llibre també hi podem trobar travessies de diversos dies dormint en refugis, circuits d'esquí nòrdic, excursions i travesses d'altres parcs nacionals d'Eslovàquia.

El mapa que vam fer servir és el de Kompass: *Tatra/Tatry 2100* (Esc.: 1:50.000); té dibuixades les marques de colors dels senders que surten a les descripcions de la guia proposada. A més, és impermeable i reforçat, cosa que resulta molt pràctica tenint en compte les tempestes d'estiu de pluja i vent que podem trobar per aquestes muntanyes.

ALLOTJAMENT

A prop de les muntanyes hi ha diverses estacions d'esquí amb les seves corresponents instal·lacions turístiques; també hi ha algun càmping, amb instal·lacions molt bàsiques, però suficients per dutxar-se amb aigua calenta i rentar roba. Per sort, l'acampada lliure també és permesa fora del parc nacional i dels nuclis urbans.

ELS TATRA / PROPOSTA ITINERARI 1:

Ruta circular per les valls de Malá i Vel'ká Studená

Excursió que recorre dues de les valls més característiques de l'Alt Tatra, on es veuen els paisatges més típics de l'alta muntanya alpina, amb crestes, llacs i antigues glaceres. Recorregut llarg, amb un únic punt conflictiu a l'hora de fer el coll de Priečne (2.350 m), amb un llarg pas amb cadenes després d'una forta pujada des del refugi Téryho (2.015 m), que permet travessar, amb unes vistes espectaculars, el coll entre les dues valls.

Vistes de fons de la vall Malá Studená, arribant al refugi Téryho.

FITXA TÈCNICA

Itinerari

- Hrebienok
- refugi Zamkovského
- refugi Téryho
- coll de Priečne
- refugi Zbojnická
- Hrebienok.

Desnivells

+1.150 m, -1.150 m.

Temps de camí

8-9 h (amb parades incloses).

Distància

18 km.

Altitud

màxima: 2.350 m.
mínima: 1.280 m.

nicíem l'itinerari a l'estació de Hrebienok (1.280 m), del cremallera que puja del poble de Starý Smokovec (anada i tornada: 11 € per persona). Agafem el cremallera des de l'estació que hi ha al mig del poble i ens puja, en poca estona, fins a l'estació de Hrebienok, punt d'inici de la nostra caminada. Un cop a l'estació s'agafa el sender que porta al refugi Zamkovského (1.475 m), situat a uns 3 km de

HEM TROBAT UN PETIT RAMAT D'ISARDS PASTURANT I DESCANSANT SOBRE LES ROQUES PROPERES AL SENDER

l'inici, marcat amb senyals vermells i blancs. Comencem a caminar amb sol i algun núvol al cel, però amb molt bona temperatura, cosa que ens permet anar amb màniga curta la major part del camí. La pujada fins al refugi, es fa per un sender molt ben marcat pel vessant dret de la vall, que ens permet tenir bones vistes de la vall i la plana que s'estén més enllà de la serralada dels Tatras. Al principi es combinen zones

de bosc amb zones de roques i petits arbusts que de mica en mica van deixant pas a un paisatge més alpí.

Un cop al refugi sortim del bosc i remuntem la vall Malá Studená pel sender marcat amb senyals verds i blancs fins al refugi Téryho (2.015 m). Un cop arribats al refugi Téryho el camí s'aplanava una mica, cosa que permet la creació d'alguns llacs glacials just abans de la forta pujada final al coll de Priečne. A partir d'aquí s'enllaça amb el sender de marques grogues i blanques, i continuem pujant per la vall cap al coll de Priečne (2.352 m). Després d'una petita part final equipada amb cadenes, i que superarem sense massa dificultat, arribem al punt més alt de l'excursió. Des d'aquí obtenim unes vistes espectaculars de l'inici de les dues valls del recorregut.

Després de gaudir una estona del paisatge iniciem la baixada fins al refugi Zbojníčka (1.960 m) amb un primer tram amb cadenes. A

Vistes des del mirador que hi ha a la primera part del recorregut, pujant cap al refugi Zamkovskévo.

partir d'aquí les nuvolades van guanyant terreny i acaben tapant tot el cel. Quan arribem al refugi Zbojnícka (1.960 m) continuem uns 7 km cap al fons de la vall seguint el camí marcat amb senyals blaus i blancs fins a arribar al punt d'inici a l'estació de Hrebienok (1.280 m). Al cap d'uns quilòmetres, i tot just passat el refugi Zbojnícka, on hem aprofitat per omplir aigua i menjar una mica, hem trobat un petit ramat d'isards pasturant i descansant sobre les roques properes al sender.

A partir d'aquí continuem la baixada fins a Hrebienok, estació final del cremallera que ens retornarà, ja entrada la tarda, fins al poble de Stary Smokovec, on hem deixat la furgoneta aparcada a primera hora del matí. En arribar al poble comencen a caure les primeres gotes, però per sort ja hem acabat l'excursió d'avui.

CLIMA I TEMPS

Els Tatra són muntanyes molt accessibles perquè la plana que les envolta i els pobles estan a molt pocs quilòmetres. Són unes muntanyes amb una climatologia d'extrema alta muntanya, i podem passar en pocs minuts d'un dia radiant amb sol a un dia amb grans tempestes de trons i llamps. Cal anar ben equipat i tenir molt en compte la previsió del temps que farà i evitar sobretot les zones equipades amb cadenes durant els temporals, perquè sovint s'hi produeixen accidents greus durant les tempestes elèctriques de l'estiu. L'època recomanada per caminar per les zones més altes va de principis de juliol fins a principis d'octubre, tenint en compte que en algunes parts més elevades es poden trobar neus perpètuas tot l'any. A partir de mitjan agost hi ha la possibilitat que hi hagi alguna nevada a les zones altes.

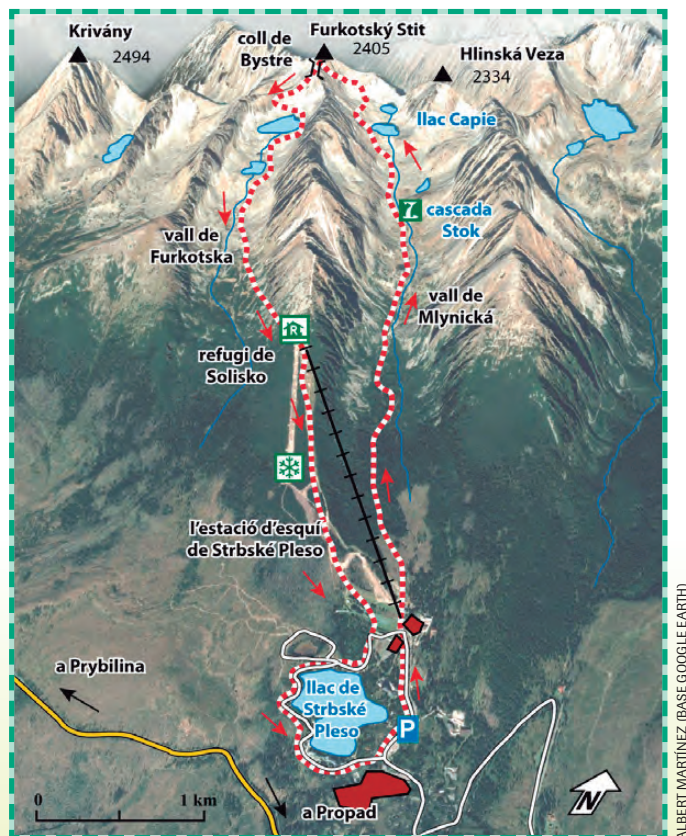
Tram equipat amb cadenes a l'inici de la baixada a la vall Vel'ká Studená pel coll Priečne (2.352 m).

ELS TATRA / PROPOSTA ITINERARI 2:

Ruta circular per les valls de Mlynická i Furkotská

Ruta que recorre les dues valls i que permet veure el característic paisatge glacial de la zona, amb crestes, circs glacials i llacs, escampats pertot el recorregut. A la part baixa de l'itinerari també s'hi troba un bosc típic de la regió.

Diversos llacs que es troben en el circ glacial que es va formar a la part alta de la vall de Mlynická.

FITXA TÈCNICA

Itinerari

- Strbské Pleso
- cascada d'Stok
- llac Capie
- coll de Bystre
- refugi de Solisko
- Strbské Pleso

Desnivells

+1.100 m, -1.100 m.

Temps de camí

7-8 h (amb parades incloses).

Distància

15 km.

Altitud

màxima: 2.314 m.
mínima: 1.340 m.

Un cop aparcada la furgoneta al pàrquing de l'estació d'esquí, al costat de l'hotel FIS, situat a l'estació d'esquí de Strbské Pleso (1.350 m), iniciem la pujada seguint el camí marcat enmig del bosc, un camí amb marques grogues i blanques en direcció a la vall de Mlynická, i es pujarà uns 4 km de forma suau dins el bonic bosc que hi ha la part baixa, fins a arribar al salt d'aigua de Stok (1.720 m). Tot i fer bon temps, l'aire de primera hora del matí és fresc i humit. Després d'uns

LA CASCADA DE STOCK, D'UNS 30 M D'ALÇADA, SE SUPERA PUJANT PER LES ROQUES EQUIPADES AMB CADENES

quilòmetres el bosc desapareix i ens trobem de cara amb la cascada de Stock. El salt d'uns 30 m d'alçada se supera pujant per les roques equipades amb cadenes que hi ha al costat esquerre de la cascada. Un cop a dalt es continua ascendint per la vall, fins a accedir a l'impressionant circ glacial i al llac Capie (2.075 m).

Un cop superat el salt d'aigua el camí perd pendent i trobem diversos llacs, algun amb restes de les nevades de l'hivern passat als seus voltants. En aquesta part alta de la vall hi trobem també moltes crestes en els cims que formen el circ glacial que forma la vall. A par-

tir d'aquí el camí guanya molt desnivell fins a arribar al cim del coll, equipat amb un tram de cadenes que faciliten la pujada final. A partir d'aquí hi ha una forta pujada fins a la bretxa del coll de Bystre (2.314 m), amb un tram final equipat amb cadenes.

Amb unes vistes impressionants de la vall de Furkotska iniciem el descens per un camí dret i ple de pedres soltes. Després d'uns 4 km travessant diverses morenes glacials i sortejant llacs, s'arriba al gran refugi de Solisko (1.840 m), ubicat a la part alta d'un dels telecadires de l'estació d'esquí.

Aquí trobem una gran quantitat de turistes, que aprofiten els telecadires oberts durant l'estiu per pujar a gaudir de les vistes de la zona i prendre el sol en alguna de les hamaques que hi ha en les diverses terrasses que trobem al voltant del refugi.

Des del refugi de Solisko (1.840 m) s'agafa el sender marcat amb senyals blaves i blanques, que baixa durant 3 km fins al popular llac de Strbské Pleso (1.350 m), situat al costat del punt d'inici del recorregut. La calor ens acom-

Típiques crestes d'alta muntanya que es poden veure a la vall de Mlynická.

Un grup d'excursionistes arribant al salt d'aigua de Stock (1.720 m).

panya quan continuem baixant pel lateral d'una de les pistes d'esquí, ara cobertes de gespa. Enfront tenim el famós trampolí d'esquí i el llac de l'estació de Strbské Pleso. Un cop al costat del llac només ens queda arribar al pàrquing on tenim la furgoneta.

Nota: Reportatge fotogràfic del viatge a les muntanyes dels Tatra que vam fer durant les vacances d'agost de 2019. Els més de 2.000 km que hi ha des de Catalunya fins a Eslovàquia els vam fer amb la nostra furgoneta California, passant pel sud de França, el nord d'Itàlia, i creuant tot Àustria. Perquè no es fes tant llarg el recorregut vam aprofitar per visitar i fer senderisme pels parcs nacionals d'Écrins, a França, i de Gesäuse, a Àustria. Va ser un viatge de 4 setmanes, la major part de les quals visitant Eslovàquia i recorrent les valls del Parc Nacional dels Tatra. Per als qui vulguin estalviar-se els kilòmetres per carretera, a Poprad, la capital de la província on hi ha els Tatra, disposa d'un aeroport internacional.

ALTERNATIVES

Per als dies de mal temps que no es pot anar a la muntanya hi ha moltes alternatives a fer. Eslovàquia és un país rural amb molta història. S'hi poden trobar molts poblets amb les cases de fusta, una gran quantitat de castells i fortificacions i un paisatge de boscos, camps i turons que recorda a la Toscana italiana. Si us agraden les ciutats, a pocs quilòmetres també hi trobareu petites ciutats d'encant, amb els seus carrers i edificis típics del centre d'Europa.

Un dels molts castells que podem trobar en aquesta regió d'Eslovàquia.

Lluís Solé a la Molina,
el gener del 1943.

LLUÍS SOLÉ GUILLAUME (1918-2019)

100 anys plens de vitalitat

Text d' **Eva, Helena i Clara Solé Campañá**

Fotografies de l'arxiu de **Lluís Solé Guillaume**

Al llarg dels 100 anys de la seva vida, Lluís Solé Guillaume va ser aficionat a la natació, l'excursionisme, l'hoquei herba, l'escalada en roca i en gel, l'esquí de pista, de muntanya i de fons, els ral·lis de cotxes i el motorisme de muntanya. També es va aficionar a la fotografia fins que es va convertir en la seva professió. Fotografia i muntanya van ser les seves dues grans passions.

**Entrenaments d'esquí durant
l'hivern de 1944.**

**A baix, la medalla de platí del CEC,
rebuda l'any 2015**

ELS INICIS

S'inicià en el món muntanyenc als 15 anys amb els Minyons de Muntanya de Mossèn Batlle. L'any 1940 es va fer soci del Centre Excursionista de Catalunya, entitat de la qual l'any 2015 va rebre la insígnia de platí pels 75 anys com a soci, fins a arribar a ser el soci número dos el 2019. Fou vocal del CEC durant molts anys i la darrera excursió la va organitzar per als veterans quan ja tenia 100 anys, el 20 d'octubre de 2018 pels voltants de Viladrau, on li van fer un homenatge.

Quan el Lluís Solé es va fer soci del CEC a l'any 1940, era l'inici de la postguerra i les activitats del CEC van ajudar a aquests joves de vint anys a superar aquells temps tan difícils. A la dècada de 1940 l'escalada es feia amb uns materials molt més pesants i rudimentaris que els d'avui en dia: amb

cordes de cànem, que es quedaven rígides amb el fred; amb espardenyes en l'escalada en roca, i amb botes de pell en l'escalada en gel. Fins i tot, els pitons els havia de fer un ferrer amb ferradures de cavall!

**ERA L'INICI DE LA POSTGUERRA I LES ACTIVITATS
DEL CEC VAN AJUDAR A AQUESTS JOVES DE VINT
ANYS A SUPERAR AQUELLS TEMPS TAN DIFÍCILS**

Aproximadament, entre el 1940 i 1944 Solé es formà en la tècnica de l'escalada assistint als cursos que organitzava el CEC a Montserrat, als cingles d'en Bertí i al Pedraforca. Com a fotògraf, el Club Muntanyenc Barcelonès va seleccionar una de les seves fotografies del Pedraforca, datada del 1944, per promocionar el X Cursillo Oficial de Escalada de 1952.

PRIMERES ESCALADES

A partir de 1944 ja es va dedicar a l'escalada seriosament i va fer diverses primeres com a membre del CEC, algunes de les quals amb en Joan Camp. El Lluís deia que ells no feien ressenyes, que escalaven i prou, però en Joan Camp, amic i company d'escalada, en va fer algunes que es van publicar al *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Tierra y Mar* de Sabadell. Primer feien l'aproximació amb esquís, després escalaven en gel i acabaven en roca.

A la primera ascensió a la Banya Mitjana del Bouc, al Pirineu francès en data 18 d'abril de 1946, en Joan Camp escriu: «empiezan a caer molestos copos de nieve. Un aterimiento general se apodera de mí, pero la maldita lisa pared empéñase en agotarme todos los recursos, y además los elementos están a favor de la montaña. Difícilmente se pitonea, a la vez que difícilmente se avanza; frío, escasez de asideros, falta de fisuras; estoy tentado a mandarlo todo al demonio [...] Supero un desplome en diagonal, el frío muerde de una manera espantosa. La pared es vertical, pero no ya deplomada, dos clavijas más, diez metros libres y la cumbre, una cumbre de reducidísimas dimensiones. Poco rato más tarde se me reúne Lluís Solé. No intento preguntarle por el despitoneo ya que me lo imagino totalment difícil».

PRIMER FEIEN L'APROXIMACIÓ AMB ESQUÍS, DESPRÉS ESCALAVEN EN GEL I ACABAVEN EN ROCA

La primera ascensió a la paret nord-oest del Pic Redon (Banys de Sant Tomàs, Fontpedrosa) la van fer el 20 d'abril de 1946 en 3 hores i mitja d'escalada en gel i 5 hores d'escalada en roca. En Joan Camp ho descriu de la següent manera: «Desde el interior de la ahumada cabaña del "Bouc" dos hombres contemplamos con cierto respeto y admiración la gigantesca pared de hielo y piedra, virgen aún y en la cual a primeras horas del próximo día pensamos aventurarnos. [...] Nos sentimos satisfechos y llenos de esta doble corriente: camaradería y afición a la montaña. [...] Estamos al principio de unos 400 metros del "Couloir" (60° de incli-

LLUÍS SOLÉ GUILLAUME

Les espadenyes eren el calçat que es feia servir aleshores en l'escalada en roca. Escalant el Calderer amb Raimon Estrems i Joan Camp el setembre del 1945.

nación). Situados en medio de él empieza el característico trabajo de "cortar". Siempre rectos y aprovechando los huecos que a golpe de piolet abrimos, nos turnamos cada 20 metros. Si agotador es este trabajo para el primero de cuerda, ya que la mayor parte de tiempo se ve precisado a cortar con una sola mano, no es cosa de comodidades para el segundo, pues si bien encuentra los "escalones hechos", en cambio se ve obligado a recibir constantemente la molesta lluvia de terrones de nieve que el primero le envía involuntariamente al "graonar". [...] Con la alegría de haber vencido por fin el largo "Couloir" cambio mis botas por alpargatas para seguir luchando con la piedra. [...] Como por arte de magia se termina de golpe el blanco de nieve para dar preferencia a otro color, el azul. Ya no podemos subir más; solo el cielo y las nubes están por encima nuestro; después de esta victoria final, hallándonos en los finales de la tierra y en los principios del cielo, nos sentimos libres estando solos con la montaña y sus efec-

tos; en ninguna otra parte penetró en nuestros corazones más dulce sensación de paz».

En Lluís Solé i en Joan Camp encara van fer una altra primera a la Torre d'en Xillen per l'aresta sud-est el 21 d'abril de 1946 que en Joan Camp explica a l'esmentada revista: «Solé emprende la ascensión de los primeros 40 metros tanteando cuidadosamente los pasos y abriendo muescas a golpe de piolet cuando lo cree necesario. Desde mi puesto de seguridad, y mientras por mis manos, a través del mango del piolet, van desfilando metros y más metros de mojada cuerda, la niebla nos envuelve, borrando de mi vista a mi compañero. Sé que una cuerda me une a este otro hombre que metros más allá va trazando una ruta a través del hielo; oigo su voz algo confusa por el viento; retén, afloja, va pidiendo; oigo también los rítmicos golpes de piolet. [...] Situados en la brecha superior, podemos ya guardar el piolet y grapas en la mochila puesto que ahora solo queda la muralla final (80 metros) que por su verticalidad está libre de nieve. Un pequeño descuido nos dificulta la ascensión de la pared; de los dos pares de alpargatas, hemos olvidado uno en la cabaña; uno de los dos ha de subir con zapatos. Hemos llegado. La cumbre ha sido lograda tras largos esfuerzos; ha sido

una lucha noble contra los elementos y la montaña; los hemos vencido, pero como queriendo dar fe de su poder, desde poco una silenciosa nevada de finos copos va emblanqueciendo nuestras ya húmedas ropas».

Segons les anotacions a les seves agendes, l'any 1947 en Lluís Solé va fer altres primeres. El 19 de març en va fer dues juntament amb en Jordi Prats. Primer van escalar el *Caiman* en 30 minuts i tot seguit van fer el *couloir* de la paret nord de la vall Pregona en 1 h i 15 min. El 20 d'abril el Joan Camp i ell van fer un segon intent del pic de l'Infern per la *Directíssima* i el 21 van escalar l'agulla Matilde fent la

SE'N VA ANAR TOT SOL CAP AL PIC RODÓ I VA FER EL PRIMER DESCENS D'ESQUÍ PER LA PARET NORD

primera a la paret sud. Aquell dia el Lluís va anotar a la seva diminuta agenda: «Els dos dies han estat curulls de llibertat i de victòria». La setmana següent se'n va anar tot sol cap al pic Rodó i va fer el primer descens d'esquí per la paret nord.

Escalant el Calderer, al Pedraforca, amb Joan Camp i Raimon Estrems, el setembre de 1945.

LLUÍS SOLÉ GUILLAUME

Lluís Solé entrenant per les competicions d'esquí de fons l'any 1948.

A finals d'octubre de 1948 va fer la primera ascensió hivernal al Couloir de Gaube acompanyat de Joan Camp i Raimon Estrems. Es considerava hivernal perquè acabava de nevar i les altres ascensions s'havien fet a l'estiu. El Lluís explicava que tenia la imatge d'en Raimon traient fil i agulla a la neu i cosint la lona de sota els esquís a la llum de la lluna. Van haver de dormir penjats a la paret i van acabar el darrer tram en roca l'endemà al matí.

L'abril de 1954 el Lluís volia anar amb en Joan Camp i l'Antoni Estruch als Alps a escalar el Cerví per entrenar-se per anar a l'Himàlaia. Però aleshores el Lluís ja estava casat amb la Montse, i la seva filla Helena tenia 6 mesos, i va decidir que no hi aniria. Malauradament, el Joan Camp i l'Antoni Estruch no van tornar d'aquella expedició al Cerví. Els equips de rescat no els van trobar i mai es va arribar a saber què els havia passat. El Lluís no va escalar més, però va continuar esquiant, fent excursions i altres esports.

Gener del 1949 a Núria. Els guanyadors dels relleus 4x8. D'esquerra a dreta: Josep Artigas, Lluís Solé, Andreu Planas i Ernest Mullor.

L'ESQUÍ

Pel que fa a l'esquí, també es va iniciar amb els Minyons de Muntanya de Mossèn Batlle l'hivern de 1935 a Núria. Aquell primer cop van haver de deixar-li tot l'equip d'esquí, que li anava força gran, però la passió per l'esquí ja no el va abandonar mai. De fet, va esquiar amb freqüència fins als 89 anys sovint amb l'Ignasi Miró i l'Ernest Gutiérrez, també socis del CEC. El darrer cop que es va posar uns esquís va ser el febrer de 2018 a la Masella quan tenia 99 anys, sent la persona amb més edat que ha esquiadat a la Masella fins ara.

Lluís Solé a punt de sortir durant el Campionat d'Espanya a la Vall d'Aran, el febrer de 1963.

Segons consta al *Butlletí del CEC* de gener de 1944, el 19 de desembre de 1943 el Lluís va quedar segon classificat en mig fons per a la formació i selecció de corredors d'aquesta especialitat. La temporada 1943-44

va entrar a formar part del tercer equip d'esquí de fons i poc després entrà al primer equip. Va participar en nombroses curses i travesses, tant de fons com de muntanya i descens, on va aconseguir bons resultats. Entre els més significatius, el tercer lloc en descens als Campionats d'Espanya de 1946

EL DARRER COP QUE ES VA POSAR UNS ESQUÍS VA SER EL FEBRER DE 2018 A LA MASELLA QUAN TENIA 99 ANYS

a Navacerrada. L'any 1947 va participar a la primera travessa Núria-la Molina que organitzava el Club Muntanyenc Barcelonès, travessa que va guanyar formant equip amb Ernest Mulla i Josep Artigues. El 1948 va guanyar el Campionat de Catalunya de fons i va aconseguir el primer rècord del Puigmal amb un temps de 1 h 29 min 6 seg.

L'any 1949 l'equip format per Lluís Solé, Ernest Mulla, Andreu Planas i Josep Artigas va tornar a guanyar la tercera travessa Núria-la Molina.

Entre 1950 i 1960 va seguir participant intermitentment en la travessa Núria-la Molina, als Campionats de Catalunya i a ral·lis d'esquí. A tall d'exemple, l'any 1952 va participar en el Primer Descens Intercontinental del Puigmal de segona categoria; el 1955 participà a la VIII travessa del Club Muntanyenc Barcelonès; el 1959, quedà segon classificat a la travessa Núria-la Molina; el 1963 va quedar tercer al Campionat de Catalunya de fons 15 km i el 1965 participà als campionats de relleus de la Federació Catalana d'Esquí.

EL MATAGALLS I ELS VETERANS DEL CEC

Entre 1970 i 1980, Lluís Solé va continuar practicant esports de muntanya de manera lúdica, però es va centrar més en el món del motorisme i automobilisme, tot i que mai va perdre el vincle amb el CEC. Col·laborava sempre que podia en projectes, com la con-

nya o, simplement, pel plaer de gaudir de les fagedes i dels paisatges. Hi va anar tantes i tantes vegades que potser ens quedariem curts si diguéssim que el va fer al voltant de 2.000 cops, molts dels quals corrent.

A partir de la dècada de 1990, ja amb més de 80 anys, començà a participar de manera activa amb el grup de veterans del CEC, tant organitzant sortides com a vocal, com participant en d'altres; fins i tot va organitzar alguna sortida amb BTT. Simultàniament feia excursions amb la família o amics a cims diversos, com alguns tresmils (la pica d'Estats, el Posets, la Gran Fa-

Joan Camp a la cresta del Diable l'any 1944.

En Lluís amb la seva càmera Sínar al llac de Sant Maurici, juliol de 1966.

tribució a la rehabilitació del refugi d'Ulldeter o les fotografies de Sant Joan de l'Erm que va fer l'any 1969 per a la construcció de les instal·lacions de pistes de fons, que s'inauguraren el 1970.

EL CIM DEL MATAGALLS EL PUJÀ PER PRIMER COP EL 1940 I HO VA CONTINUAR FENT FINS AL 2017

Durant la dècada de 1980, a més a més, va prendre part quatre cops en la travessa Matagalls-Montserrat, que va acabar totes quatre en menys de 24 hores, el temps oficial per considerar-la completa. El cim del Matagalls el pujà per primer cop el 1940 i ho va continuar fent fins al 2017. És difícil calcular quants cops hi va pujar perquè ho feia per entrenar-se per a les competicions d'esquí de fons, per a les travesses d'esquí de muntanya, per estar en forma per a les seves curses de munta-

cha, el Gias, el Mont Perdut, el Perdiguero...), i també en vies ferrades o travesses de muntanya com Cavalls del Vent i Carros de Foc.

Pel que fa a les sortides amb els veterans, acostumava a organitzar-les pels voltants del massís del Montseny, zona que coneixia molt bé, ja que la freqüentava des del 1940. A tall d'exemple, la que feien cada any per anar a veure la florida de la grandalla (*Narcissus poeticus*) pel Matagalls i les Agudes. Alguns dels vocals amb qui col·laborava eren Lluís Willaert, Toni Muñoz, Ramon Guiu o Enric Brasó.

L'amor i la passió que el Lluís sentia per la muntanya, la seva vitalitat incombustible i la seva meticulositat i perfeccionisme en tot allò que feia es reflectien en el detall amb què preparava les excursions. Dedicava hores a l'itinerari amb totes les parades i indrets d'interès, la despesa de gasolina, els quilòmetres a recórrer, el càlcul de temps entre cada tram, ho tenia tot calculat i prèviament estudiat i experimentat; es va mantenir sempre fidel al lema après amb els Minyons de Muntanya «Sempre a punt!»

A part del que ja és habitual, a la seva motxilla no hi faltava de res: farmaciola, manta tèrmica, llumins antihumitat, xiulet, lupa, brúixola, tisores, tornavís, imant, cordill, destal, fill i agulla i tot un seguit de menudeses que com ell deia «podien ser de capital importància a la muntanya perquè et podien ajudar en qualsevol situació». Tampoc hi faltaven la xocolata, els fruits secs i la glucosa, per curta que fos la sortida. La seva vida va anar sempre lligada a la muntanya, fins al punt que el seu

A dalt, en Lluís, amb 82 anys, participant a la cursa de la Molina, organitzada pel CEC l'octubre del 2000. A sota, al cim de la Gran Facha, l'estiu de 1994.

viatge de noces amb la Montse va ser una acampada a la vall d'Ordesa, des d'on van fer diverses excursions per la zona, inclosa l'ascensió al Mont Perdut.

Amb la desaparició del Lluís Solé Guillaume i altres companys de la seva generació, també conclou tota una època de la història del Centre Excursionista de Catalunya.

FRAGMENTS CITATS

Joan CAMP. «Primera ascensió a la Banya Mitjana del Bouc». *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Terra y Mar* 35 (1946).

Joan CAMP. «Primera ascensió a la pared N.O. del Pic Redon». *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Terra y Mar* 38 (1946).

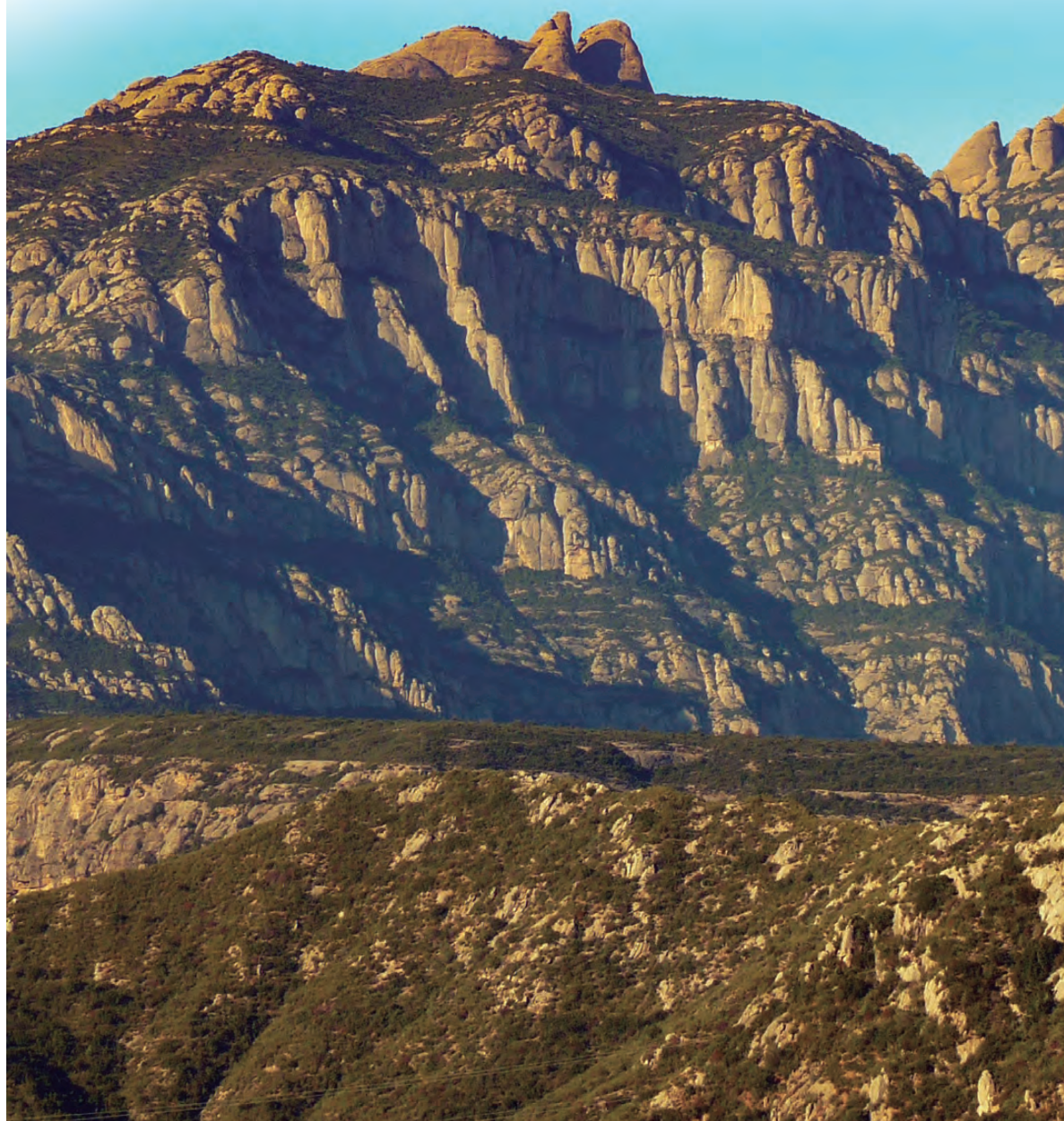
Joan CAMP. «Primera ascensió a la Torre d'En Xillen por su arista S.E.». *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Terra y Mar* 43 (1947).

EL PATRIMONI NATURAL D'OLESA DE MONTSERRAT

i la creació d'un grup de recerca naturalista

Text i fotografies d'**Àlex Benítez Martínez, Biel Montoro Falcó i Joan Soler Gironès**

Membres de Capreolus (Grup de Recerca i Natura d'Olesa de Montserrat
del Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà)

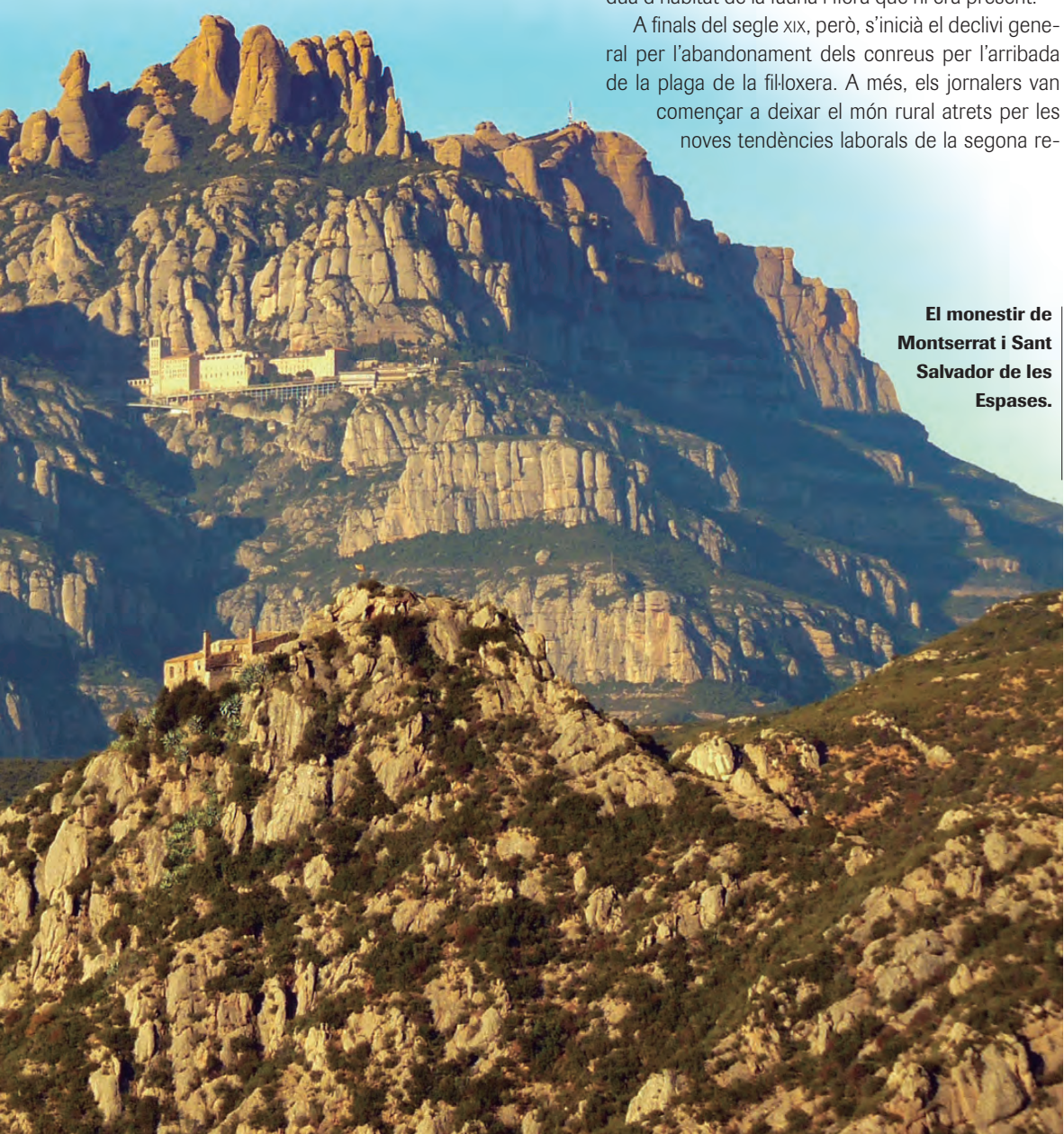

Aquest treball reporta la unió d'una colla d'amics d'Olesa de Montserrat per crear un grup de recerca i estudiar la natura d'aquesta zona, intentar conservar-la i transmetre aquests valors a la població, tot viatjant per diferents indrets on es pot gaudir de la riquesa natural d'aquest vessant de la muntanya de Montserrat.

Un dels municipis que trobem al vessant sud-est de la muntanya és Olesa de Montserrat. En els darrers segles, el paisatge olesà ha sofert canvis bruscs en la coberta del sòl. Tot i que el conreu de l'olivera ve d'an-

tic, als segles XVIII i XIX van artigar-se molts boscos per abancalar-los i produir grans quantitats de vi i oli. El territori va experimentar una forta transgressió agrària arribant a l'apogeu al tornar del segle XX. Aquest canvi d'ús del sòl tan precipitat va provocar una pèrdua d'hàbitat de la fauna i flora que hi era present.

A finals del segle XIX, però, s'inicià el declivi general per l'abandonament dels conreus per l'arribada de la plaga de la fil·loxera. A més, els jornalers van començar a deixar el món rural atrets per les noves tendències laborals de la segona re-

**El monestir de
Montserrat i Sant
Salvador de les
Espases.**

volució industrial. Això va fer que el bosc tornés a conquerir gran part de la zona cultivada. No obstant, hi havia grans propietaris agrícoles que, tot i les adversitats de l'època, van atrevir-se a seguir conreant i van recuperar l'olivera, cosa que no frenava que la zona esdevingués un paisatge en mosaic¹.

El bosc va créixer ràpidament a les zones abandonades amb un sotabosc espès i una forta colonització del pi blanc a les solanes i alzines i roures a les obagues. Però a causa del malaurat incendi forestal del 4 de juliol del 1994, gran part del paisatge va quedar inert, fet que va causar un greu impacte ambiental. Avui dia, vint-i-cinc anys després del devastador incendi, la coberta forestal encara es troba en procés de regeneració. Tot i així, a la plana de can Llimona, el paisatge de l'olivera encara hi té una presència notòria, sent un relict del qual se'n produeix el preuat oli d'Olesa.

es tractava del cabirol, que no es trobava al municipi des de feia més de 150 anys

Aquest conjunt de paisatges i factors esmentats, sumat al fet que el riu Llobregat travessa el municipi, fa que Olesa de Montserrat gaudeixi d'una gran riquesa patrimonial natural, a més de contribuir a fer de la comarca natural del Montserratí una regió molt rica tot i la forta pressió metropolitana de Barcelona, que dista pocs quilòmetres.

CAPREOLUS

Grup de Recerca i Natura
d'Olesa de Montserrat
Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà

CAPREOLUS, EL GRUP DE RECERCA I NATURA D'OLESA DE MONTSERRAT

El grup neix amb el propòsit de confirmar els rumors que des de feia mesos corrien pel terme d'Olesa de Montserrat sobre l'albirament de cèrvids per les muntanyes i boscos de l'entorn.

Alguns vilatans expressaven haver-ne vist, però ningú ho havia pogut verificar. El pensament general era que es tractava del cabirol (*Capreolus capreolus*), sobretot per la mida i per la seva distribució geogràfica, però faltava corroborar-ho. Aquesta incertesa va engrescar un grup de joves a col·locar càmeres tram-

pa per tal d'obtenir imatges de l'animal i així poder-ne confirmar la presència. En la primera revisió de resultats obtinguts per les càmeres, es va poder determinar que es tractava del cabirol, que no es trobava al municipi des de feia més de 150 anys. Gràcies a aquestes fotografies, no només quedava demostrat el seu retorn a Olesa de Montserrat, sinó que també es forjava un projecte comú, una voluntat de seguir fent, en un sentit molt més ampli: recerca, conservació i divulgació del patrimoni natural del nostre entorn. A partir d'aquí, la primera acció que es va dur a terme, va ser la redacció d'un article per al número 68 de la revista *El Butlletí* del Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà, cridant l'interès de la població per participar en futures activitats i sumant nous membres al projecte.

Arran dels esdeveniments, es va decidir col·locar més càmeres trampa en altres indrets del terme, com ara la zona del bosc de ribera del riu Llobregat, per començar d'aquesta manera a adquirir informació sobre la distribució i l'abundància de la fauna local. Paral·lelament, el grup es va implicar en projectes d'altres entitats similars, com ara el del grup Felis (Grup de Recerca en Carnívors de Catalunya), que pretén recollir el màxim de dades de mamífers carnívors catalans per ampliar així els escassos coneixements d'aquests animals. A part d'això, Capreolus ha col·laborat en diferents censos de fauna i ha participat en tallers de formació realitzats per altres institucions per ampliar coneixements i experiència.

Actualment el grup es troba constituït com una secció dins del Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà, amb un pla d'objectius i activitats anuals. Entre les activitats previstes a curt termini destaquen la recerca científica de la fauna autòctona a través de càmeres trampa i la divulgació ambiental a través de publicacions, xerrades i tallers, sempre procurant la màxima participació de la ciutadania.

Aquest projecte és singular i innovador atès que no hi ha altres entitats a la vila d'Olesa de Montserrat que vetllin pel patrimoni natural del poble. De fet, ni tan sols a la comarca natural del Montserratí hi trobem gaires associacions amb la mateixa finalitat, cosa que fa el projecte encara més engrescador i necessari alhora.

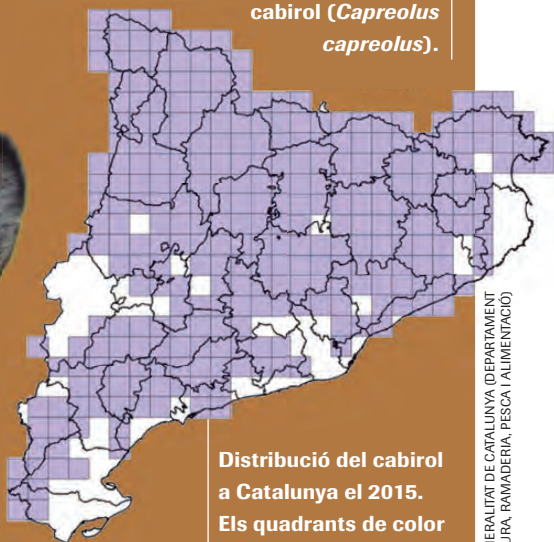
Nota: 1. Assessorament històric d'Antoni Pérez Solsona, cronista oficial de la vila d'Olesa de Montserrat.

EL CABIROL

És una espècie de mamífer ungulat que pertany a la família *Cervidae* i que es troba a gran part d'Euràsia, sent el més petit dels cèrvids d'aquesta regió. Es tracta d'un animal amb una gran capacitat d'adaptació, ja que el podem trobar tan en zones boscoses com en prats. Aquesta alta adaptabilitat ve donada, en part, per la manca de depredadors naturals. La seva dieta consisteix en fulles d'arbustos i d'arbres baixos, així com fruits de bosc i brots tendres, tot i que també es pot adaptar a la pastura quan es troba en un hàbitat amb manca arbustiva. Es coneix que durant la dècada de 1980 l'espècie estava en regressió a Catalunya, però gràcies a les múltiples reintroduccions ha anat reconquerint gairebé tot el territori català i s'estima que en els últims deu anys la població s'ha multiplicat per cinc.

Una femella de cabirol (*Capreolus capreolus*).

Distribució del cabirol a Catalunya el 2015. Els quadrants de color és on es té constància de la seva presència.

GENERALITAT DE CATALUNYA (DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA I ALIMENTACIÓ)

Els mascles llueixen unes característiques banyes de tres puntes.

LA TÈCNICA DE LES CÀMERES TRAMPA

Aquesta és una tècnica de mostreig de fauna que consisteix en l'obtenció d'imatges dels animals fent servir càmeres dotades de sensors de moviment, que s'activen quan l'animal camina davant l'objectiu. Resulta molt útil per aconseguir imatges d'espècies amb hàbits nocturns o que defugen de la presència humana.

Les càmeres trampa són una eina utilitzada per científics i naturalistes aficionats en diversos camps, com ara la investigació de la fauna silvestre, la gestió d'espècies de caça o el control d'espècies, que busca captar els animals en el seu hàbitat natural sense ser pertorbats per la presència humana.

Aquests aparells autònoms poden ser col·locats en llocs remots durant diverses setmanes, fins i tot

És per això que la tècnica de les càmeres trampa és de tanta utilitat per a la recerca de fauna

mesos, sense la necessitat de cap manteniment, la qual cosa els converteix en un recurs molt útil per a la investigació científica. Dos exemples molt coneguts d'estudis poblacionals que s'han dut a terme amb aquesta tècnica són el de l'ós bru al Pirineu o el linx ibèric a Doñana i Sierra Morena. En tots dos casos s'han captat instantànies que han permès constatar les seves densitats poblacionals i la seva distribució geogràfica.

Col·locació d'una càmera trampa al tronc d'un arbre.

Així doncs, gràcies a les fotografies captades per aquests equips podem descobrir l'existència d'algunes espècies en determinades zones, obtenir estimacions de la seva abundància i demografia i fins i tot identificar individus a través del seu pelatge, taques, etc. És per això que la tècnica de les càmeres trampa és de tanta utilitat per a la recerca de fauna.

A dia d'avui s'han col·locat càmeres trampa en dues zones diferenciades de l'entorn del municipi: a les agulles del Petintó superiors i al bosc de ribera del riu Llobregat.

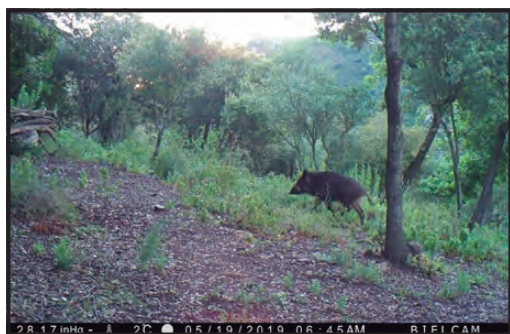
Formació de conglomerat de còdols de quars coneguda com les agulles del Petintó.

Les agulles del Petintó superiors

Aquest va ser el primer lloc on es va decidir col·locar les càmeres amb la intenció de fotografiar el cabirol. Com que es coneixia la seva presència a Vacarisses, es va intuir que el pla del Fideuer era un corredor fàcil pel qual aquesta espècie podia arribar a Olesa de Montserrat. Així doncs, es van instal·lar dues càmeres a les proximitats de la part superior de les agulles del Petintó, molt a prop del coll de les Espases. Es van col·locar en posicions molt properes, però apuntant a direccions gairebé oposades per poder cobrir el major camp visual possible.

Les càmeres van ser col·locades el 5 de maig de 2019 i es van recollir el 31 de maig. El resultat van ser més de 200 fotografies. Moltes d'elles mostraven la presència d'espècies comunes de la nostra fauna local, com ara el porc senglar (*Sus scrofa*), la guineu (*Vulpes vulpes*) o la perdiu (*Alectoris rufa*). Algunes fotografies no eren de fauna ja que molt sovint aquestes càmeres es disparen de manera accidental a causa del vent o de la llum sol.

Fotografies d'una càmera trampa d'un porc senglar (*Sus scrofa*) a dalt, i d'una guineu (*Vulpes vulpes*) a baix.

Diferents instantànies d'una càmera trampa d'un cabirol sense banyam (segurament femella).

El més rellevant del mostreig va ser, sens dubte, poder descobrir que s'havien fotografiat dos exemplars diferents de cabirol. La diferència entre ells era la tinença i l'absència banyam. Amb aquestes fotografies es demostrava la presència d'aquest cèrvid dins el terme municipal d'Olesa de Montserrat. El primer exemplar va ser fotografiat el 16 de maig del 2019 i es tracta molt probablement d'una femella, ja que no presenta banyes. El fet és que els mascles canvien la cornamenta durant els mesos de març i abril i el més segur és que a mitjan maig ja la tinguin renovada i, per tant, que aquesta fos visible. A la fotografia també es

pot observar com s'està produint el canvi del pelatge d'hivern al d'estiu per tot el seu cos. Un fet curiós d'aquestes captures és que l'exemplar de cabirol va acompanyat d'una perdiu roja (*Alectoris rufa*). Al contrari del que pot semblar, observar aquests dos animals junts no és del tot inusual a la natura, ja que es tracta de dues espècies que comparteixen hàbitat i no competeixen entre si pels recursos. A més, els caçadors representen una amenaça per a totes dues i podria estar-se donant un mutualisme entre elles a l'hora d'avisar-se d'aquest perill.

El segon exemplar va ser fotografiat el 28 de maig del 2019 i en aquest cas sí que presenta banyam, la qual cosa indica que és un mascle (tot i que en molt rares ocasions s'han trobat algunes femelles amb banyes). Com que les fotografies són en blanc i negre perquè es van realitzar de nit, no podem distingir gaires detalls més d'aquest exemplar.

Gràcies a les fotografies obtingudes es pot tenir la certesa que aquest animal ronda per muntanyes olesanes. Tot i això, a causa del baix nombre de fotogra-

fies, encara és massa d'hora per poder determinar si es tracta d'una població estable o si són individus errants a la recerca d'un lloc on establir-se. És per això que cal seguir fent més mostrejos i fer-ne en altres zones diferents.

El bosc de ribera del riu Llobregat

Un cop determinada la presència del cabirol, es va voler anar un pas més enllà i investigar la fauna que trobem a la riba olesana del riu. Un dels objectius d'aquest mostreig era poder fotografiar la llúdriga comuna (*Lutra lutra*), que és molt difícil d'observar pel seu comportament més aviat esquiu. Es tenia constància d'haver-la vist riu avall, a les proximitats d'Abrera, la qual cosa feia pensar que havia d'haver travessat Olesa de Montserrat baixant pel curs fluvial.

La zona estudiada es troba prop de l'Areny del Molí, en aquesta ocasió es van col·locar les càmeres enfocant al mateix lloc des de diferents angles, per tenir així diferents perspectives dels animals. Van romandre col·locades un mes sencer i aquesta vegada es va aconseguir fotografiar un nombre més elevat d'espècies, algunes ja vistes en l'anterior mostreig (com la guineu o el senglar) i també algunes feristes noves i ben curioses de veure com ara:

La geneta comuna (*Genetta genetta*), també anomenada gat mesquer, és un mamífer carnívor de la família dels vivèrrids. Es tracta d'una espècie nocturna i solitària que rarament pot ser vista de dia, encara que de vegades sí que se la pot veure caçant durant el crepuscle. A més de les preses que cacen, que són

Un dels objectius d'aquest mostreig era poder fotografiar la llúdriga comuna

Fotografies nocturnes d'un cabirol mascle.

Fotografia nocturna d'una geneta comuna.

TURISME I EL BAIX LLOBREGAT.CAT

llangardaixos, ocells i petits mamífers (especialment rosegadors), també s'alimenten d'insectes.

La fagina (*Martes foina*) és un mamífer de la família dels mustèlids i l'espècie més comuna del gènere dels marts a Catalunya i a tota l'Europa central. És nocturna i es pot trobar per boscos, matolls, penyals i zones rurals i suburbanes. S'alimenta de petits rosegadors, amfibis, ocells, insectes, ous, fruits i mel.

El teixó o toixó (*Meles meles*) és el representant de la família dels mustèlids de morfologia més atípica. Les bandes fosques del cap el fan fàcilment identi-

El riu Llobregat i el seu bosc de ribera, prop de l'Areny del Molí. Al fons la silueta de Montserrat.

cable i, a més, és el mustèlid més gran que podem trobar a Catalunya. També d'hàbit nocturn, és conegut per les grans galeries que és capaç d'excavar amb les seves urpes grosses. És omnívor i té una dieta molt variada, li agrada molt la mel (d'aquí el terme *meles*) i arriba a acumular una gran quantitat de greix durant la tardor per poder passar l'hivern amb períodes de dejú.

Fotografia nocturna d'una fagina.

Fotografia nocturna d'un teixó.

¿On podem gaudir del patrimoni natural d'Olesa de Montserrat?

1. Sant Salvador de les Espases

És una ermita que corona un agrest turó de 413 m aïllat pels torrents de Sant Salvador i de l'Afrau. També hi ha els vestigis del basament d'un antic castell documentat el 985 dC. És un dels 100 cims de la FEEC i esdevé un espectacular balcó panoràmic a la muntanya de Montserrat.

2. La muntanya de Puigventós i del puig Cendrós

La major part és un paratge escarpat per roques calcàries del Mesozoic que, a part d'una valuosa riquesa faunística, també destaca per la presència d'un bosc de roures atípic a la cota i una elevada varietat d'orquídies al pla del Fideuer i a la solana del puig Cendrós. Aquest espai és propietat de la Fundació Catalunya La Pedrera i s'hi han desenvolupat accions emmarcades dins del LIFE Montserrat per fomentar la silvopastura i la prevenció de grans incendis forestals.

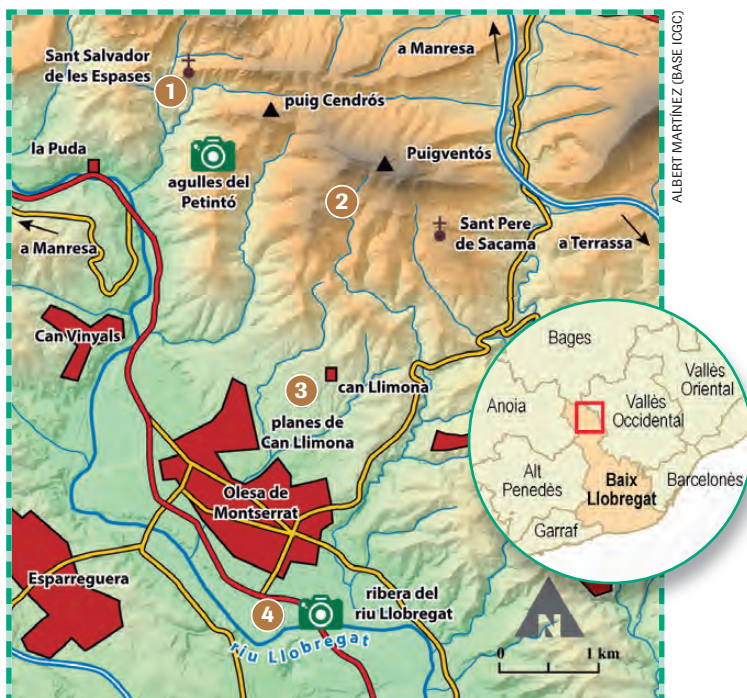
TONI INGLÉS

Capçalera del torrent de l'Afrau. A la dreta, les parets del turó dels Ducs i seguint la cresta avall, Sant Salvador de les Espases.

AM. HERNÁNDEZ

Orquídia piramidal (*Anacamptis pyramidalis*) al pla del Fideuer.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE CGC)

3

CENTRE MUNTANYENC I DE RECERQUES OLESÀ

Les planes agrícoles de can Llimona i una barraca de pedra seca de tipologia olesana.

3. Planes de can Llimona

Al nord del nucli urbà hi trobem una extensió de més de 100 hectàrees dedicades al conreu d'olivera, majoritàriament de la varietat Palomar, i també petites parcel·les d'arbres fruiters. La fauna que s'hi associa està vinculada a espais oberts, destacant una alta presència de mussol comú (*Athene noctua*).

4

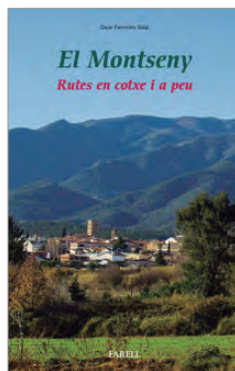
Observant ocells de ribera a la zona natural de l'Areny del Molí, al riu Llobregat.

4. El riu Llobregat

Dominat per hàbitats d'alberedes i pollancredes, forma un interessant bosc de ribera amb clapes de canyars i canyissars arran d'aigua. El traçat del riu és poc meandriforme, tot i que hi trobem terrasses fluvials poblades per interessants herbàcies. Per la riba olesana hi transcorre el GR 270 (El camí del Llobregat) molt freqüentat per excursionistes. En aquest espai lineal la biodiversitat que hi trobem està més estretament lligada al riu.

Rutes pel Montseny

Disset itineraris per conèixer la història i el paisatge d'aquestes terres de l'antiga regió del Montseny, que comprèn una trentena de municipis de l'actual Parc Natural del Montseny i Reserva de la Biosfera. Una història comuna uneix aquests pobles, que arrenca amb la romanització i es consolida amb l'expansió humana pel massís en els segles IX i X. Restes arqueològiques, enmig de la natura prodigiosa, farcida d'esvorancs, balms, boscos i prats de gran bellesa i varietat d'arbres històrics. Castells i torres de guaita, molins, fonts i tot un seguit de monuments, des d'on s'albiren vastes panoràmiques, per on corren llegendes de llops i cavallers.

El Montseny. Rutes en cotxe i a peu Oscar Farrerons Vidal

Sant Vicenç de Castellet:
Farrell Editors,
març del 2020

Els meus primers cims Joan Escalé i Bosch

Granollers: Editorial
Alpina, abril del 2020

Cims per iniciar-se en la muntanya

La nova guia de la col·lecció «Indrets i Paisatges» ofereix un recull de 20 ascensions a cims per iniciar-se en el món de la muntanya: 1) Taga, 2) les Agudes i el turó de l'Home, 3) el Caro, 4) Casamanya, 5) Sant Honorat, 6) Creu de Santos, 7) Cabrera, 8) pic de Perafita, 9) Santa Bàrbara, 10) roques de Benet, 11) Rocacorba, 12) Sant Amand, 13) Monteixo, 14) Sant Jeroni, 15) la Mola de Coldejou, 16) roca Corbatera, 17) el Comanegra, 18) el Montcau, 19) Puigsacalm, i 20) el Moixer. Es tracta de propostes escollides d'arreu de Catalunya, que ens ofereixen un ventall molt variat, sempre però amb la particularitat de ser excursions senzilles, sense dificultats tècniques ni grans exigències.

La història de la mare d'Alex Honnold

Als 66 anys, Dierdre Wololownick es va convertir en la dona de més edat que hagi escalat mai El Capitan, amb un company de cordada únic: el seu fill Alex Honnold.

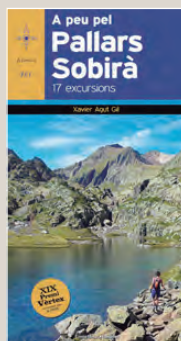
El filo de la vida
Dierdre Wolownick
Madrid: Ediciones
Desnivel, febrer del 2020

En els límits de la vida

El 1992 va desaparèixer l'alpinista polonesa Wanda Rutkiewicz al Kangchenjunga, que havia de ser el seu novè vuitmil. La seva desaparició continua sent un misteri.

**La historia de Wanda
Rutkiewicz.**
Anna Kamińska
Madrid: Ediciones
Desnivel, febrer del 2020

XIX Premi Vèrtex

Caminar pels paisatges feréstecs i encara força preservats del Pallars Sobirà ens permetrà retrobar-nos amb l'essència dels Pirineus. Una guia que descriu 300 km i 20.000 m de desnivell acumulat en 17 excursions.

A peu pel Pallars Sobirà
Xavier Agut Gil
Valls: Cossetània Edicions,
març del 2020

Els escrits complets de Mallory en català

George Leigh Mallory va morir el 1924 durant una expedició a l'Everest deixant un gran enigma: ell i el seu company Irvine, ¿foren els primers homes en ascendir al cim més alt de la Terra?

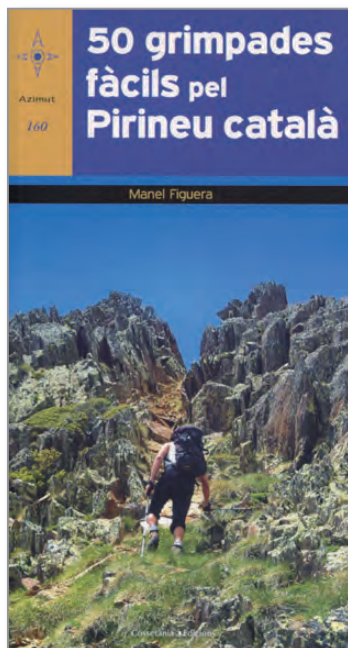
Escalada a l'Everest
George Leigh Mallory
Valls: Cossetània Edicions,
març del 2020

Grimpar pel Pirineu català

Manel Figuera publica una guia excursionista que també incideix en la història, el patrimoni i la geologia de la zona que recorre.

Aquesta guia reuneix 50 grimpades fàcils pel Pirineu català. Tal com comenta l'autor en la introducció, «grimpar és com un retorn als nostres avantpassats més llunyans, a aquells homínids que es movien amb les quatre extremitats. Quan s'ha de grimpar per assolir un cim sembla que siguem més a prop del cel, que la distància entre el fons de la vall i aquest cim s'hagi incrementat».

Manel Figuera ha escollit per aquesta guia 50 recorreguts amb grimpades fàcils, la qual cosa li ha resultat bastant complicada, perquè «d'Andorra a l'Alta Ribagorça se'n poden trobar molts de llocs, però al Pirineu oriental no n'hi ha tants, i del Canigó al cap de Creus encara menys. Però n'hi

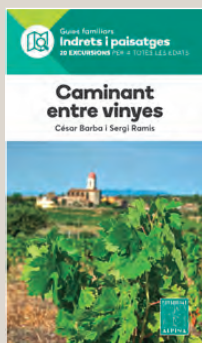

ha, això és ben cert». Només grimpant s'arriba a la majoria de cims del Pirineu central, als tresmils. Al Pirineu català n'hi ha menys, però aquests pocs demanen una grimpada, fins i tot en sectors que no són d'alta muntanya, com l'Albera o l'Alta Gartotxa. Si es domina, doncs, la grimpada fàcil, podem superar passos de segon i tercer grau i ens avesarem als trams aeris.

Cada itinerari consta d'una introducció a la zona, la fitxa tècnica i la descripció de l'itinerari, acompanyada d'un mapa amb la ruta marcada, a més d'alguna fotografia que serveix de document, per fer-nos una idea del que ens trobarem.

50 grimpades fàcils pel Pirineu català Manel Figuera

Valls: Cossetània Edicions,
febrer del 2020 [Azimut, 160]

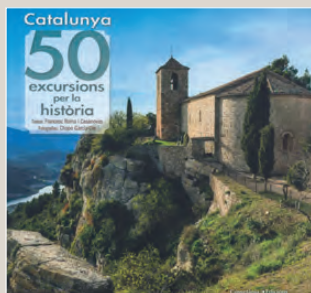

Explorant les vinyes catalanes

Selecció de 20 excursions per conèixer el territori vitícola del Penedès, el Priorat o la Terra Alta, però també per comarques que no esperàvem, col l'Alt Urgell, el Pallars o l'Urgell.

Caminant entre vinyes César Barba i Sergi Ramis

Granollers: Editorial Alpina, abril del 2020

Passejar per la història

Una excursió per la història de Catalunya en 50 etapes que ens aproximen a llocs històrics emblemàtics.

Catalunya: 50 excursions per la història

Francesc Roma i Casanovas (text) i Chopo García-Die (fotografia)
Valls: Cossetània Edicions,
febrer del 2020

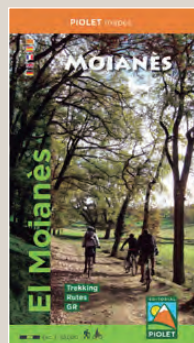

Novetats cartogràfiques

L'Alpina ha tret un nou mapa de Granollers i el seu entorn, una eina imprescindible i fiable per conèixer i descobrir amb detall el municipi i els seus voltants. Destaquem de l'Editorial Piolet la 3a edició actualitzada del mapa del Moianès (trekking, rutes i GR).

Granollers i el seu entorn

Granollers: Editorial Alpina,
abril del 2020
Escala: 1:20.000

Moianès

Barcelona: Editorial Piolet,
desembre del 2019
Escala: 1:30.000

GRENLÀNDIA

CAPE FAREWELL MOUNTAINS Nalumasortoq

Nova via

A Tasermiut Fjord, el punt més meridional de Grenlàndia, els italians Federica Mingolla i Edoardo Saccaro escalen per primera vegada la cara sud

MINGOLLA/SACCARO

Traçat de
La Cura, la
nova via del
Nalumasortoq,
a Grenlàndia.

**Cerro
Standhardt. El
Flechazo en
negre, Il Dado en
vermell.**

del pilar central del Nalumasortoq. Via **La Cura** (fins a 7b i A2 / 500 m de recorregut), línia sinuosa que aprofita el terreny i es dibuixa a través d'una clara continuïtat de fissures. Vuit dies de feina i utilització de cordes fixes. Posteriorment la repeteixen per alliberar-la, però el fred els ho permet només parcialment. Agost del 2019.

ANDES

PATAGÒNIA

Cerro Standhardt (2.730 m)

Noves vies

Algunes parets patagòniques també comencen a patir una certa saturació d'itineraris, com al Cerro Standhardt, on el passat febrer s'hi afegeixen encara dues noves vies (també una variant d'entrada a **Titanic**, a la veïna Torre Egger):

Els belgues Nico Favresse i Sean Villanueva inauguren **El Flechazo** (7b, WI5+ / 600 m d'itinerari original mes 250 d'**Exocet**) al pilar sud-est. Inici a la dreta de **Motivaciones Mixtas**, via que creua més amunt per

abordar el pilar de la seva esquerra. Sembla que obren fins 7b a vista, una dificultat més que considerable en aquest tipus de terreny. La cordada surt per la ja clàssica **Exocet**, la continuïtat més lògica al seu itinerari. Pels dos bivacs que afronten a la paret fan servir hamaques inflables, un invent encara poc conegut, però que fa cara de quedar-se perquè són còmodes i més lleugeres i fàcils de muntar que les clàssiques de barnilles.

Els mateixos dies i més a la dreta, una cordada italiana enfila l'esperó nord per un seguit de fissures que els mateixos protagonistes, per altra banda habituals de la Patagònia, qualifiquen de superbes: **Il Dado e'tratto** (7b, A1 / 600 m originals més la cresta final), per Matteo Bernasconi, Matteo Della Bordella i Matteo Pasquetto. La via arrenca uns 100 m a esquerra de **Festerville**, s'hi manté paral·lela durant tot el recorregut i hi coincideix a la primera punta, on estableixen el bivac. L'endemà continuen pels itineraris més antics de la cresta fins al mateix cim, on casualment coincideixen amb els belgues d'abans.

ALPS

ALPS PENINS

Cerví

Encadenament

Els guies (UIAGM) François Cazzanelli i Francesco Ratti encadenen les crestes que van del Cerví a les Petites Murailles (també conegudes per crestes de Valtournenche) en època hivernal. Es tracta d'una travessa monstrosa de 20 cims, per una continuïtat d'arestes de 51 km de recorregut i 4.800 m de desnivell positiu.

El 20 de gener surten del refugi Theodulo, escalen el Cerví per les arestes de Furggen i baixen per les de Lion fins al refugi Carrel, on fan nit. El 21 continuen per les Grandes Murailles, tot passant per quatre cims, i dormen al bivac Perelli. El tercer dia completen Grandes Murailles, amb quatre cims més, i passen la nit al bivac Paolouccio. Finalment, el 23, superen Petites Murailles, que comporta unes altres quatre puntes més, i baixen per la canal de Château des Dames fins a la vall i el mateix poble de Cervinia.

BERNASCONI/DELLA BORDELLA/PASQUETTO

CORREDORS DE MUNTANYA

L'octubre passat Nirmal Purja assoleix el Shishapagma i d'aquesta manera completa els seus 14 vuitmils. La clàssica col·lecció fa temps que ha deixat de ser notícia, però es que aquest màquina nepalès els ha fet tots en poc més de sis mesos, comptant des del cim del primer al cim del darrer, d'abril a octubre del 2019. El pas de cursa del projecte està farcit d'accions sorprenents: el sis primers vuitmils en un mes (Everets-Lhotse-Makalu en tres dies!), els cinc del Karakoram en tres setmanes... Nirmal s'ho fa venir bé i segueix vies normals, es beneficia del suport logístic d'un equip de xerpes, en algun cas utilitza helicòpters per a desplaçaments i sovint fa servir oxigen artificial. Però també es distingeix per la seva força i caràcter: es llença a cims malgrat unes condicions nefastes (com al Dhaul a al Shisha), no passa de llarg quan topa amb accidents (com a l'Annapurna, on col·labora en un rescat a 7.500 m, o al Kangch, a més de 8.000)... I tampoc ha estat permanentment actiu, es veu obligat a parar el projecte durant setmanes per manca de patrocinis o per burocràcia. Vaja, que tampoc li regalen res. Si bé

DES NIVEL

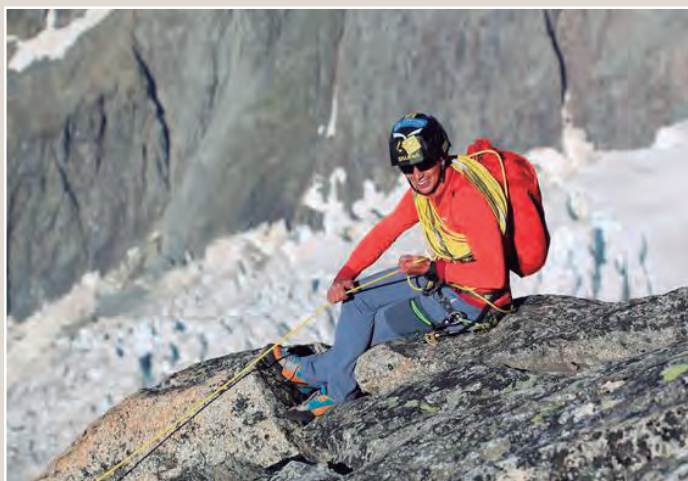
la seva no és una acció estrictament alpinística, se li ha de reconèixer allò d'extraordinari que aporta la part esportiva i logística.

En el doble de temps, però sense oxigen i amb un estil menys sofisticat, Sergi Mingote en fa sis de vuitmils. L'himalaïsta català comença pel Broad Peak, el juliol del 2018, i acaba amb el G2, el mateix mes del 2019. Els altres cims aconseguits han sigut: K2, Nanga, Manaslu i Lhotse.

Nirmal Purja al Shishapagma (octubre del 2019).

En un pla més tècnic ens fem ressò del nou record de velocitat a la integral de Peutère. Els autors han sigut l'italià François Cazzanelli i el suís Andreas Steindl, dels que ja havíem parlat en motiu del seu encadenament de les quatre arestes del Cerví (veg. crònica alpina de *Muntanya 927*). Doncs això, el passat estiu del 2019 els dos guies (UIAGM) fan aquesta gran clàssica en un temps de 15 h i 55 min entre anar i tornar de Val Veny, concretament unes 12 h fins al Mont Blanc i 4 h més per baixar per la normal italiana del refugi Gonella. Un poc rellevant però necessari apunt: el dia abans havien pujat el material al peu de la Noire. Recordem que el desaparegut i cèlebre guia (UIAGM) Ueli Steck també havia fet aquest recorregut en 16 h i 9 min (el suís tornant a Chamonix).

Per acabar aprofitem l'ocasió per esmentar una realització local i més modesta, però en la mateixa línia que les anteriors. Miquel Blanco, un dels pocs solitaris integrals catalans, encadena **Baga Total** del tossal del Bali-nyó amb la combinació **UES/EDER** de l'esperó de les Orenetes. Vora 700 m de desnivell d'escalada sense auto-assurar-se enlloc. Juny del 2019.

GRIVEL

Nou rècord de velocitat a la integral de Peutère per F. Cazzanelli i A. Steindl.

PEÑA DE ARTIES

EXTREM ORIENTAL

- 1) Via L'illusió des possibles (350 m, 7b⁺)
- 2) Via Itinerànce (300 m, 7b)
- 3) Via Dopé au magret (340 m, 6c⁺/A2)
- 4) Via Sin Piedad (285 m, 7b)
- 5) Via 14-18 (300 m, 7c/Ae)
- 6) Variant 14-18 (100 m, 7a⁺/Ae)
- 7) Via El olvido que seremos (300 m, 7c)

bon nombre de ponts de roca que faciliten una llarga ascensió amb un horari aproximat d'entre 5 i 7 h (6b⁺ obligat). Cal dur 15 cintes, Aliens del blau al taronja (+semàfor opcional) i el joc de Camalots fins al nº3 (+2 i 3 opcional). Accés evident des de la carretera (20 min), i descens caminant des del cim direcció E a trobar la collada principal. Aquí trobem el camí de Serveto a Plan. Seguir-lo a mà dreta durant uns 80 m fins a localitzar, a la dreta, un corriol de cabres que davalla en diagonal fins a la carretera (calculeu d'1 h 30 min a 2 h fins l'aparcament). També és possible realitzar 7 ràpels per mitjà de les instal·lacions que trobarem per la mateixa via (50+25+55+45+40+35+40m), destacant que al primer ràpel s'ha de xapar el parabol de la tirada i flanquejar a la dreta. Dedicada als herois de l'1-0.

Un dels indrets més cobejats darrerament ha estat l'extrem oriental de la muralla, on ja fa 25 anys que va quedar conquerit per la línia més definida anomenada *Dopé au magret*. Des de llavors ningú s'hi va dedicar fins que el 2013 Jean-Pierre Rio obre la veda d'aquest sector una mica apartat, però molt més llaminer per obrir i equipar al seu estil, tot i accedir des de Serveto, situat en la vall posterior. D'aquesta forma, l'accés resulta molt més còmode deixant el vehicle al poble i prenent el sender que condueix a Plan, «transcollant» entre la Peña de San Martín i la Peña de Arties. En el coll cal desviar-se a la dreta per un corriol poc marcat (fites), que travessa primer cap al sud, i posteriorment a l'oest, fins a assolir el peu de la paret (calculeu uns 35 min).

curt passatge (III°) que condueix a un gran arbre on comença l'itinerari. L'indret es veu perfectament des dels finestrals dels túnels de la carretera. A la sortida de la via cal davallar per una llarga feixa a ponent, per sota del cingle principal, fins que es pugui canviar de sentit i retrobar el trajecte de l'aproximació.

Al centre del bastió apareixen dues consistents rutes, tot just a la dreta de l'esllavissada que corona l'escenari, punt on la sortida de la via *Antaviana* va quedar parcialment afectada en el seu dia. Kiko Borja i Edu González aprofiten els quatre primers llargs d'aquesta via per desviar-se per uns bons murs a la dreta i guanyar el

gran diedre que destaca a l'últim terç. La via **Miguel Rodríguez** (2017) resulta una línia semiequipada (21 parabolts i 16 pitons) sobre bona roca amb un màxim obligat de 6b⁺, on caldran 16 cintes, tascons, Aliens i Camalots fins al nº3 (del nº0 a l'1 repetits). Accés per una vira descendent on trobarem un passamà fix a aquest efecte. Més a la dreta, Josep Sánchez i Joan Samsó enllesteixen després de nombrosos atacs la via **1-0 No tinc por!** (17-10-19). Escalada força exigent des del primer pas, on gaudirem d'un bon rocam en general salvat d'uns trams puntuals a la fi del L7 i a l'entrada de la R8. L'itinerari ha quedat semiequipat amb 27 parabolts, 20 pitons i un

D'aquesta manera, un cop realitzades les escalades sols resta fer el descens habitual des del cim (un xic perdidor) fins a arribar al coll esmentat i tornar al poble. Aprofitem per publicar un dibuix panoràmic amb totes les vies d'aquest sector, tenint en compte que, tot just a la dreta, n'hi ha dues més ressenyades en el nº 923 de *Muntanya*. D'esquerra a dreta tenim **L'illusion des possibles** (2019), l'última de Jean-Pierre Rio i J.M. Fontan, semiequipada amb parabolts, on seran necessaris els Camalots fins al nº2 (0,5 i 0,75 repetits) i un joc de micros. Màxim obligat: 6b+. Paral·lela a la dreta el mateix Rio i Jean Noyes enllesteixen la via **Itinérance** (2-10-13), una alternativa molt més assequible (6b obligat), semiequipada amb espits, on seran útils els tascons, un joc de micros i els Camalots fins al nº4 (1, 2 i 3 repetits). A continuació li segueix el traçat pioner: **Dopé au magret** (16-3-95) de Christian Ravier i Jacques Lacaze, una ruta d'aventura poc equipada on caldrà dominar el tema de l'artificial al terç superior, perquè de desploms no en falten. Cal dur uns 10 pitons variats, tascons, ganxos i Camalots fins al nº4 (repetint el nº4). Gairebé tot l'itinerari discorre per fermes fissures i amb un rocam de tots colors, arrencant per l'embut que forma la base de la paret. Del mateix inici, al poc es desvia a l'esquerra la via **Sin piedad** (2019) de Josep M. Esquirol, Ester Sabadell i Albert Salvadó, una bona combinació de plaques i fissures semiequipades amb parabolts, on caldrà dominar amb solvència un grau de 6c+. Cal dur els tascons, Totems (del negre al vermell), joc d'Aliens i Camalots 2 i 3. La via **14-18** i la seva variant d'entrada, han esdevingut un projecte -a estones- d'en Jean-Pierre Rio i J.M. Fontan entre els anys 2014 i 2018, despatxant-se a consciència a la part baixa, on el caprici va per davant de tota lògica. Amb tot, resulten dues línies semiequipades amb parabolts (7a obligat), on seran necessàries cordes de 60 m, un joc de micros i Camalots fins al nº2 (0,5 i 1 repetits). A la dreta i després de nombrosos atacs apareix la via **El olvido que seremos** (2017) a càrrec d'Albert Salvadó, Ester Sabadell, Iker Madoz i Unai Mendia, possiblement l'itinerari més exigent d'aquest

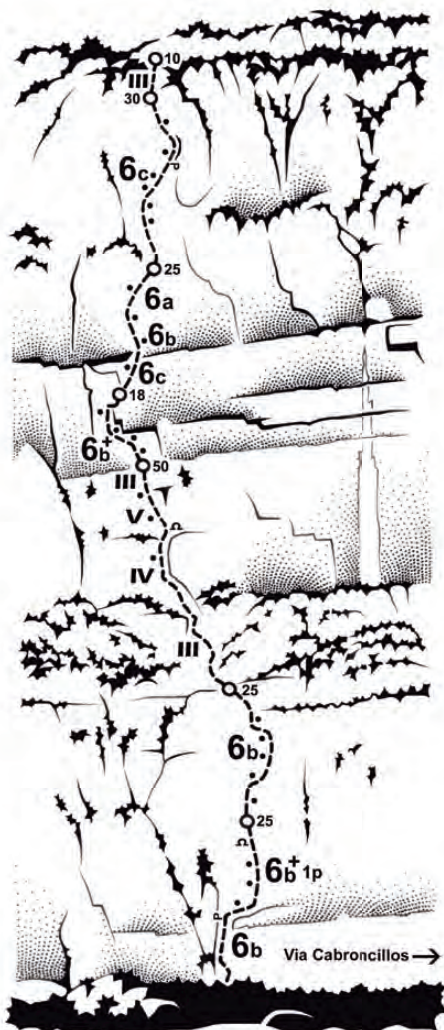
recull amb diferència (7a+ obligat), oberta i semiequipada amb el mes-tratge indiscutible dels autors. Escalada en plaques de qualitat, on fins i tot en el passatge més dur arribant a la R6 (7c) trobarem una variant de 7a per l'esquerra per facilitar la jugada. Cal portar els tascons, joc de Totems i Camalots fins al nº3.

SARAVILLO

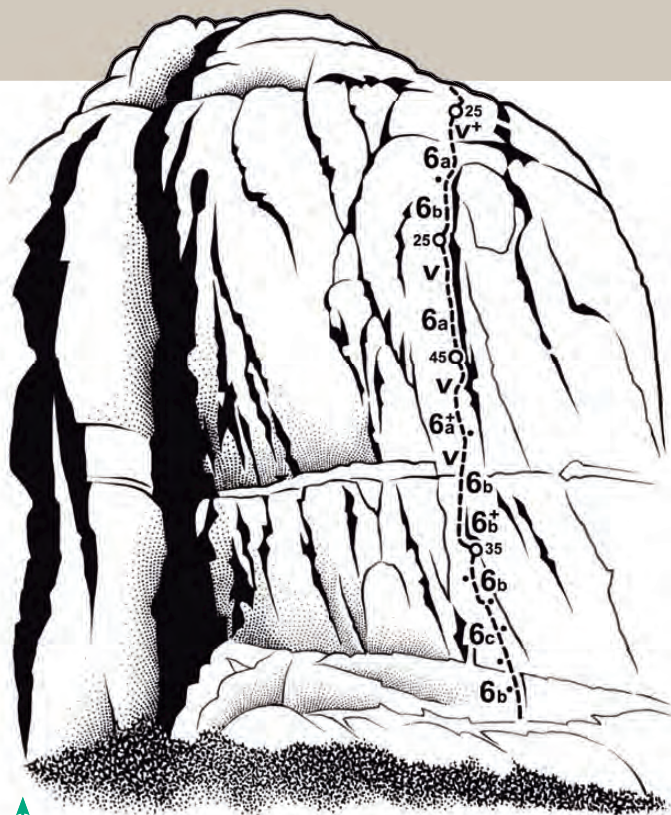
Al dibuix panoràmic de la paret de los Carbonillos (Punta Lierga) aparegut a la crònica del nº 922 de *Muntanya*, cal sumar-li una darrera novetat oberta per Vicenç Ruiz, Ester Sabadell, Albert Salvadó, Santi Gracia i Cris Pérez, la via **Somos los Bolita y estamos requetebién** (agost 2019). La ruta en qüestió amortitza el frontó principal de l'escenari enllaçant bones plaques, malgrat el tràmit de superar un tercer llarg poc encisador que trenca la continuïtat. Cal dur els tascons i un joc de Totems. Màxim obligat: 6b. Accés des de Saravillo per una pista de peatge (3 €) que duu al refugi de Labasar. Un cop transcorreguts uns 3 km, la pista es bifurca direcció al Collado de Santa Isabel, on aparcuem prop del refugi forestal. D'aquí cal dirigir-se a la paret trobant un camí ramader que el travessa fins a remuntar les tarteres que porten al peu de via (20 min). Del cim es pot baixar caminant per l'esquerra o bé efectuant 3 ràpels des de la R6 (60+40+50m).

Des del mateix Collado de Santa Isabel podem observar clarament a l'E un destacat morral assentat sobre un de tants contraforts del massís del Cotiella: Las Pecotosas. Aprofitant el traçat més directe, l'Albert Salvadó i J.M. Esquirol obren la via **Romàntics** (juliol 2018), una línia poc equipada enclavada en un lloc sorprenent malgrat no ser-ho el rocam en qüestió. Escalada del tot variada orientada a l'O, on seran necessaris els tascons, un joc de Totems, Aliens (del blau al vermell) i Camalots fins al nº3 (4 opcional). Des de la collada de Santa Isabel s'ha de continuar per la pista uns

2 km fins al penúltim revolt, on la pista voreja una canal pedregosa. Aparqueu i continueu per un sender (S-E) fins a assolir la cota 1.900, tot just sota la Punta Gradiello. D'aquí flanquegeu al SO per guanyar el darrer desnivell fins al peu de Las Pecotosas (contrafort de la Punta de la Cues). Descens caminant pel darrera a retrobar l'itinerari d'aproximació.

SARAVILLO
COLLADO DE SANTA ISABEL
Via Somos los Bolita y estamos requetebién (183 m, 6c)

SARAVILLO

LAS PECOTOSAS

Via Romàntics (130 m, 6c)

BUJARUELO

El Tozal del Zebollar representa l'objectiu més destacat de Bujaruelo a mig camí entre el Puente de los Navarros i San Nicolás. L'estiu passat, José Pablo Palacios i Edu González aconseguiren després d'una feixuga tasca la via **Valle de Hamburgueruelo** (setembre 2019) aprofitant el màxim desnivell del vessant SE. Preciosa via semiequipada amb molta bona roca en conjunt, on trobarem varietat de plaques, fissures, gres, calcària... tot ben combinat i amb assegurances de propina per oferir una ascensió llarga però agradable, amb un màxim de 6a+ obligat. Cal dur 14 cintes llargues, Aliens (semàfor) i Camalots fins al nº3. Abstingueu-vos amb temps inestable, per la caiguda d'objectes, i tingueu en compte que l'ombra a l'estiu arriba a partir de les 14:00. Aproximació des del pont de Santa Elena. Aparqueu i preneu el camí a l'Escala, abandonant-lo de seguida a la dreta per remuntar de la millor forma i guanyar el peu de la paret (20 min). Des-

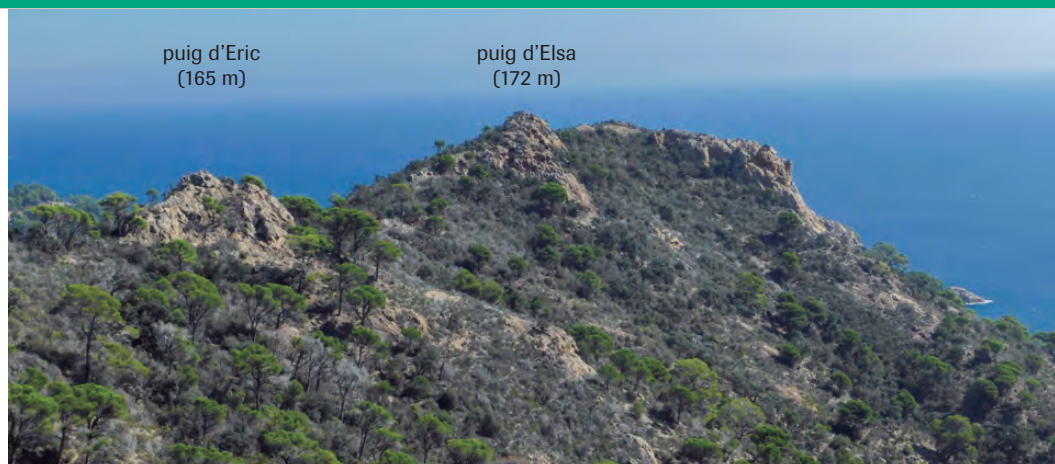
cens localitzant el bonic sender que davalla pel bosc direcció a Torla, desviant-se al barranc del Salt del Carpin. Aprofitem per incloure un interessant itinerari situat a l'esquerra, la via **Corre que truena** (18-9-01), oberta per Pablo Villar, Jaume Cadavera i Alain Andrés, l'escalada d'aventura que va trencar el gel d'aquest bonic indret el seu dia. Via poc equipada on caldran uns 12 pitons variats, joc de tascons i el joc de Friends.

BUJARUELO

TOZAL DEL ZEBOLLAR

- 1) Via Corre que truena (420 m, 6b/A2)
- 2) Via Valle de Hamburgueruelo (505 m, 6b+)

DAVID MENGUAL

La Selva

Serrat de Moltons: camí equipat del puig d'Èric (165 m) i el puig d'Elsa (172 m)

El serrat de Moltons està situat al massís de l'Ardenya, a prop del mar, al nord-est de la població de Tossa de Mar. És un serrat orientat de NO a SE que s'inicia al puig de la Nau (225 m), amb dues puntes prominents, batejades com el puig d'Èric (165 m) i el puig d'Elsa (172 m). L'excursió que proposem comença a Tossa de Mar i recorre el serrat de Moltons per un sender senzill, equipat amb graons i cadenes (evitables en els llocs més exposats), molt recomanable per fer amb nens que es vulguin iniciar en les vies ferrades. A més, l'itinerari ofereix molt bones panoràmiques sobre el poble i sobre aquesta part de la Costa Brava, on el mar sempre és present.

L'Ardenya, que també es coneix com el massís de Cadiretes, és un conjunt de muntanyes de la Serralada Litoral Catalana situat entre les comarques de la Selva, el Gironès i el Baix Empordà. Des del 2004 una bona part de les 8.552 ha que ocupa el massís formen part d'un Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN). Pel sud limita amb la serra de Marina i pel nord amb el massís de les Gavarres, i tot plegat constitueix una barrera entre el mar i la depressió de la comarca de la Selva. Cal recordar que aquesta costa cau abruptament sobre el mar formant penya-segats impressionants i belles caletes, que van inspirar Ferran Agulló per instaurar el nom de Costa Brava a aquesta zona del litoral català.

Els cims més destacats del massís són el puig de Cadiretes (518 m), el Montagut (498 m), el Montllor (470 m), el puig de Sant Baldiri (401 m), el Montclar (401 m) o el puig Nau (225 m). Des del punt de vista geològic hi ha afloraments granítics excepcio-

EL DETALL

Una placa amb el nom dels cims, que no tenien nom, del serrat de Moltons, són l'empremta que han deixat els responsables d'aparar aquest nou camí equipat: Carles Bonet, Joan F. Calín, Toni Gómez, Èric Pedrós i Jordi Pedrós.

DAVID MENGUAL

nals, amb enormes blocs modelats per l'erosió, com els cèlebres Carcassells d'en Dalmau. Per exemple, en el conjunt del monument megalític de la Pedralta destaca una formació amb un gran bloc basculant al capdamunt, conegut com la pedra que balla, que té una escala metàl·lica que permet pujar-la amb certa precaució.

En aquesta excursió podrem gaudir de les vistes sobre el mar, sobre les cales Bona i Pola, i també dels afloraments granítics.

L'EXCURSIÓ

Entrem a Tossa de Mar per la carretera que ve de Llagostera. Seguim en direcció a Sant Feliu de Guíxols (GI-682) fins que trobem a l'esquerra el carrer del Capità Mestres. El seguim amunt fins al carrer del Pintor Marc Chagall, que seguim fins al carrer de Pintor Pau Picasso, a la dreta. El seguim amunt fins que, a l'esquerra, trobem el carrer de Francesc Coll. Davant del núm. 4 d'aquest carrer surt una pista transitable, però en mal estat, que en pocs metres ens porta fins al dipòsit d'aigua on podem deixar el vehicle.

0:00 A l'esquerra del dipòsit d'aigua surt un sender que en forta pujada ens porta fins al repetidor de televisió.

0:10 Fins al repetidor hi arriba una pista que seguim a l'esquerra. Deixem

Baixant del pic d'Elsa.

a la nostra esquerra el sender que puja al puig Nau (225 m) i seguim la pista fins al final. Caminant per la pista, veiem al nord (dreta) el serrat dels Moltos i les dues puntes a les quals ens dirigim, el puig d'Èric i el puig d'Elsa.

0:20 Un cop situats al final de la pista, a la nostra dreta, iniciem el sender que ens durà per la cresta.

0:30 Seguim el sender poc definit i marcat amb fites que va pel fil de la carena fins que la carena esdevé una cresta.

0:35 Un primer bloc ens barra el pas. Superem uns passos de I i II grau i seguim pel fil de la cresta sense dificultat fins al puig d'Èric (165 m), des d'on gaudim de la panoràmica de la costa, del puig Nau, d'una bona part del camí que hem fet des de Tossa de Mar i del que ens queda fins al puig d'Elsa.

0:45 Baixem del cim pel vessant contrari al de la pujada i seguim avançant fins a trobar dos blocs de roca equipats per desgrimir. En el segon bloc hi ha un petit boulder, que, si anem amb criatures, podran practicar tècniques d'escalada en el medi natural. Seguim caminant per la cresta amb compte, però sense dificultat fins que trobem un tram equipat amb una corda fixa i dos graons que ens permetran accedir al puig d'Elsa (172 m). Fins aquí hem arribat sense dificultat i sense necessitat de cap equipament especial. Podem gaudir d'una magnífica vista d'aquesta part de la Costa Brava, sobre les cales Bona i Pola i, més enllà, al nord, la cala Giverola de la qual només veurem l'entrada del mar a la muntanya.

1:00 Des del puig d'Elsa, una corda fixa de 4 m en ajuda a baixar del cim per l'esquerra. Un cop som a baix seguim el camí de la cresta fins que trobem un bloc de roca on comença el tram més tècnic de la ruta. Per a aquest tram curt convindrà equipar-nos amb el talabard, el casc, la boga dissipadora, el rapelador i una corda de 30 m. Seguim la carena per la dreta fins que trobem un cable de vida que en lleuger descens ens porta fins a una instal·lació de ràpel.

1:10 Fem el ràpel de 14 m. Cal tenir en compte que és un ràpel senzill però que extraploma en els darrers 3 m. Un cop a baix, seguim uns metres a la dreta on trobem una filera de graons verticals, però no pas extraplomats, que ens permeten tornar a la cresta fins al cable de vida al qual ens havíem assegurat a l'anada. A partir d'aquí ja hem tancat el cercle i podem tornar a Tossa pel mateix camí pel que hem vingut.

FITXA TÈCNICA

Lloc: massís de l'Ardenya (o de Cadiretes-l'Ardenya), de la serralada Litoral Catalana, inclòs en un PEIN (2004) per la singularitat geològica i la biodiversitat.

Distància: 4 km.

Desnivell: + 172 m.

Durada: 1 h 10 min (anada).

Dificultat: baixa, però k2 si es fa el tram de via ferrada.

Material: si es fa la part de via ferrada des del puig d'Elsa cal talabard, casc, boga dissipadora, rapelador i corda de 30 m.

Itinerari: Tossa de Mar, dipòsit d'aigua, antena de TV, pic d'Èric (165 m), pic d'Elsa (172 m) i retorn.

Època recomanable: tot l'any (tret del ple de l'estiu).

Cartografia: L'Ardenya. Massís de Cadiretes (Ed. Piolet, Escala: 1:25.000).

El Canigó (2.784 m)

La muntanya símbol del catalanisme

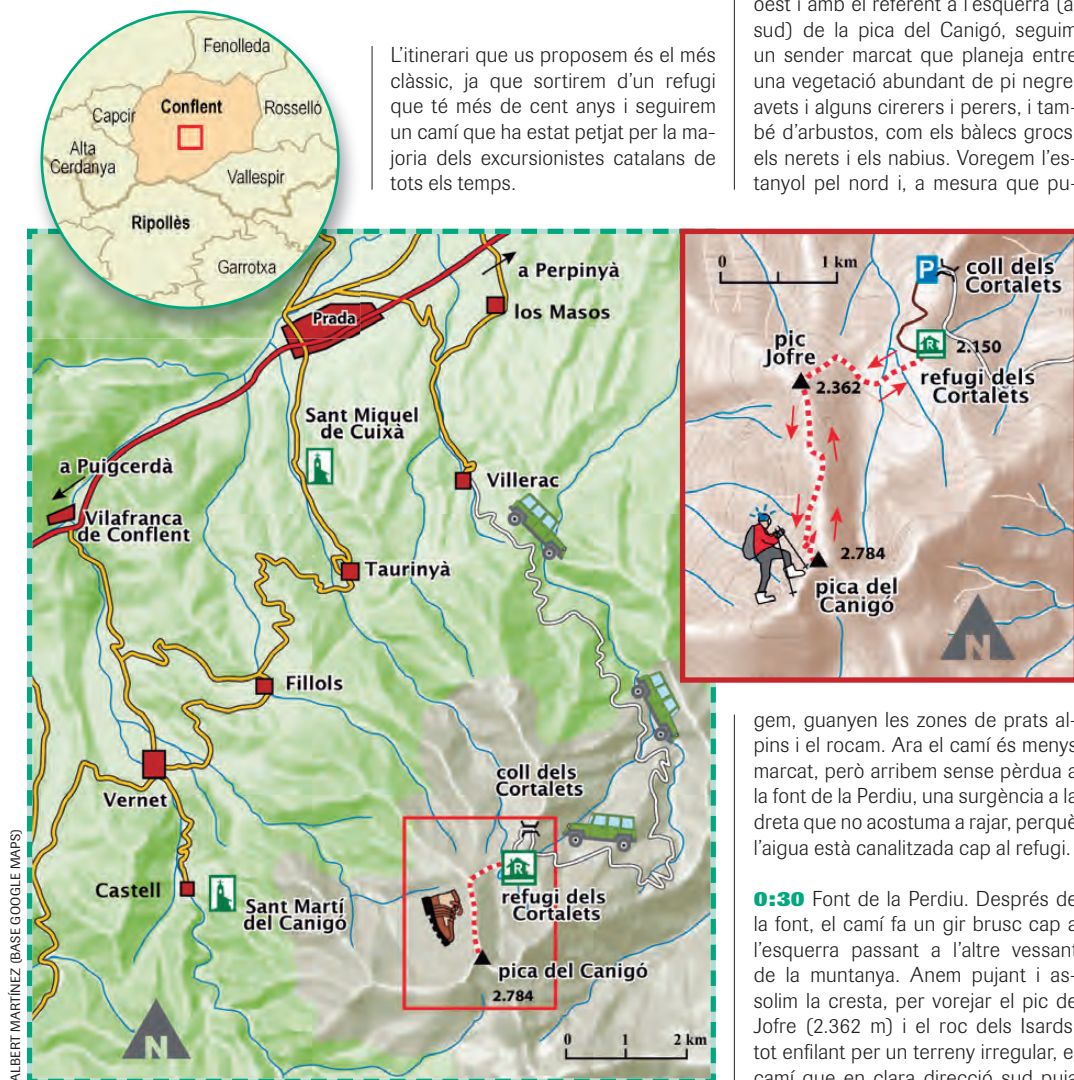
Situat al Conflent, entre els rius Tet i Tec, el Canigó és la muntanya més estimada de la Catalunya del Nord. Ha esdevingut un referent en els inicis de l'excursionisme, quan era avalat pel gran amor i respecte que li professava Jacint Verdaguer, el poeta excursionista. Al cim d'aquesta muntanya és on s'encén la Flama del Canigó la Nit de Sant Joan, i després es porta per totes les terres catalanes. Als seu peu, es fundaren els monestirs de Sant Martí del Canigó i Sant Miquel de Cuixà. El cim, que també s'anomena *pica del Canigó*, fou considerat el més alt dels Pirineus, pel gran i brusc desnivell que el separa de la plana del Rosselló.

EL CANIGÓ PELS CORTALETES

La vila de Vernet és un dels punts de partida d'aquesta excursió, tot i que per arribar al refugi dels Cortalets (el refugi on deixarem el vehicle i començarem a caminar) hi accedim per la pista que surt un quilòmetre al sud de Fillols, o bé per la ruta més recomanada per a tota mena de vehicles, que és la pista que surt des de Villerrac. Ambdues s'ajunten al coll dels Cortalets i arriben tot seguit al refugi, situat a 2.150 m. També hi ha un servei de taxis fins al refugi.

0:00 Refugi dels Cortalets (2.150 m). Des del refugi, en clara direcció oest i amb el referent a l'esquerra (al sud) de la pica del Canigó, seguim un sender marcat que planeja entre una vegetació abundant de pi negre, avets i alguns cirerers i perers, i també d'arbusts, com els bàlacs grocs, els nerets i els nabius. Voregem l'estanyol pel nord i, a mesura que pu-

L'itinerari que us proposem és el més clàssic, ja que sortirem d'un refugi que té més de cent anys i seguirem un camí que ha estat petjat per la majoria dels excursionistes catalans de tots els temps.

gem, guanyen les zones de prats alpins i el rocam. Ara el camí és menys marcat, però arribem sense pèrdua a la font de la Perdiu, una surgència a la dreta que no acostuma a rajar, perquè l'aigua està canalitzada cap al refugi.

0:30 Font de la Perdiu. Després de la font, el camí fa un gir brusc cap a l'esquerra passant a l'altre vessant de la muntanya. Anem pujant i assolim la cresta, per vorejar el pic de Jofre (2.362 m) i el roc dels Isards, tot enfilant per un terreny irregular, el camí que en clara direcció sud puja

JORDI QUERA

La pica del Canigó vista des del pla que hi ha damunt del refugi dels Cortalets.

pronunciadament fins a la bretxa de la Portella.

1:45 A mesura que avancem, deixem la carena i flanquegem fins a situar-nos sota el con marcat del cim, el qual assolirem ascendint el darrer tirapits per un camí costerut que serpenteja entre la tartera que precedeix el cim, on trobem la creu de ferro.

2:00 Arribem a la pica del Canigó (2.784 m).

FITXA

Descoberta: ascensió a un cim d'alta muntanya per una ruta fàcil a l'estiu.

Equip necessari: cal dur una cantimplora amb aigua i roba d'abric, un barret i ulleres de sol. La roba per fer la caminada ha de ser adequada al temps, i el calçat ha de ser còmode (botes de muntanya amb una bona sola).

Època recomanable: excursió per fer a l'estiu (entre juny i setembre).

Temps de camí: del refugi dels Cortalets al cim, 2 h; 30 min al cim per refer-nos, i una 1 h 30 min per baixar. En total, 4 h des del refugi dels Cortalets; però arribar-hi és llarg i en època de màxima afluència està restringit l'accés, per la qual cosa s'ha de contractar transport o allargar el temps d'excursió.

Dificultat: mitjana (desnivell d'uns 600 m).

PÀTRIA, CULTURA I EXCURSIONISME

Les muntanyes han atret la humanitat des de sempre. Tot i que hom situa l'inici de l'alpinisme en el Renaixement, consten ascensions anteriors, com la llegendària de Pere el Gran al Canigó l'any 1285, després d'una cruenta batalla contra els francesos. És evident, però, que ascensions com aquestes, no responien als mateixos objectius que van desembocar en un moviment idealista de la conquesta de les muntanyes amb afany de descoberta.

Si afegim el «precedent excursionista» del rei Pere el Gran amb la pèrdua del comtat del Rosselló i part de la Cerdanya en el tractat dels Pirineus (1659), entendrem el gran significat simbòlic, sentimental i patriòtic que ha tingut el Canigó per als catalans, la màxima expressió del qual es produí a la Renaixença amb l'obra de Jacint Verdaguer. Mossèn Cinto va pujar per primer cop al Canigó l'any 1870, però continuà anant-hi i recorrent tots els Pirineus. La seva preferència per aquesta muntanya la trobem en la seva obra *Canigó*, un gran poema llegendari de 4.000 versos.

El nom de *Canigó* és desconegut, segurament té un origen pre-romà, tot i que en la documentació antiga trobem la forma *Canigonis* (s. x), que també és d'origen incert. A l'hivern, el Canigó és cobert per un

ORDAL GARCIA I GUERA

LA REFLEXIÓ DEL SAVI XIRUCAIRE

La Flama del Canigó és una tradició catalana vinculada al solstici d'estiu i a la pràctica mil·lenària de les festes del foc. Des de l'any 1955 s'encenen els focs de la Nit de Sant Joan al cim d'aquesta muntanya i, des d'allà, es reparteix la flama per totes les contrades dels Països Catalans. La Flama del Canigó té, a més, una simbologia relacionada amb la persistència i la vitalitat de la cultura catalana. Conservem, doncs, les tradicions que ens identifiquen com a poble.

JORDI QUERA

La creu del cim del Canigó.

mantell de neu, i a l'estiu, el seu cim rocallós resplendeix. La seva silueta es veu des de la mar Mediterrània, de la qual dista poc més de 60 km, i des de les planúries del Rosselló i l'Empordà. El Canigó era un bon senyal per als navegants, i la convicció popular va fer que es considerés la muntanya més alta d'Europa fins al segle XVII, i la més alta dels Pirineus fins al segle XIX.

Com a visites recomanades al peu del Canigó, destaquem la ciutat emmurallada de Vilafranca de Conflent, la cova de les Grans Canaletes, els banys de Vernet, Prada –en aquest lloc van viure a l'exili Pau Casals i Pompeu Fabra– i el retaule de la seva església parroquial, i les joies del romànic dels monestirs de Sant Miquel de Cuixà i Sant Martí del Canigó.

ACTES CEC

«Preservant el país», el CEC del segle XXI es presenta a la societat catalana

Amb el lema «Preservant el país», el 9 de març passat es va presentar el CEC del segle XXI a la societat catalana, davant de més d'un centenar de representants d'empreses, administracions i entitats socials. El president del CEC, Eduard Cayón, després de donar la benvinguda als assistents, va fer una breu introducció sobre el sentit històric i actual del CEC que, amb més de 4.500 socis, és un actiu de la societat civil que col·labora en la cohesió social a través del coneixement i estima del territori, la inclusió social dels col·lectius desfavorits a través de la dignificació del lleure i l'accés endreçat i sostenible a la natura.

A continuació, el meteoròleg Alfred Rodríguez Picó, tot rememorant les seves experiències a la nostra entitat, on havia impartit conferències, i on cada setmana penjava els pronòstics meteorològics a la nostra seu social, va fer una dissertació sobre la crisi climàtica i lleure a la natura. Rodríguez va assenyalar la contaminació com a principal factor del canvi climàtic i va advertir que la principal conseqüència serà un augment de la freqüència dels fenòmens meteorològics extrems.

Per concloure l'acte, Eduard Cayón va reprendre la paraula i va exposar la realitat actual del CEC i els seus projectes imbricats en la societat contem-

porània del segle XXI, que es nodreixen del seu important llegat històric. El voluntariat, el patrimoni cultural, els refugis, el GR Natura, el Pla d'activitats, etc., van ser mostrats degudament, i tots els presents van tenir l'oportunitat de conèixer el CEC en la seva totalitat i en la seva tasca en favor del conjunt de la societat.

Posteriorment, es va convidar a tots els assistents a visitar la renovada seu social, i tot seguit es va servir un ressopó. A més a més, aquest acte va coincidir amb la posada a punt que el CEC ha fet de la seva seu social. Una intervenció que, a partir del disseny i la decoració, ha aconseguit modernitzar l'estatge conjugant-lo amb els seus elements històrics. Així mateix, s'ha reordenat tota la zona d'atenció al soci per optimitzar-la i guanyar espai per als socis.

Gebran Jamal

COMUNICAT

«Fem CEC des de casa», una bona iniciativa en moments de confinament

Malgrat que la crisi de la COVID-19 ha obligat a posposar o anul·lar tota l'activitat del CEC des del passat 16 de març i a tancar totes les seves instal·lacions (seu social, sala de bloc i refugis) el Centre no s'ha aturat. D'una banda, el butlletí electrònic setmanal CEC-Informació i les xarxes socials han servit per mantenir el contacte amb els socis, per informar en tot moment de l'evolució de la situació, a la vegada que s'elaboraven i es difonien múltiples continguts d'entreteniment i formació, tan necessaris durant aquests dies de confinament. Reportatges, àlbums de fotografies, càpsu-

les formatives, entrevistes en directe, reptes, webinars, moltes han estat les iniciatives que s'han dut endavant i que han tingut molt bona acollida.

D'altra banda, cal esmentar el projecte «Fem CEC des de casa». Promogut per la Comissió de Voluntariat del CEC durant el període de confinament, una iniciativa que ha consistit en contactar telefònicament amb els socis més grans de l'entitat i interessar-se per la seva situació personal. Amb aquesta campanya, que va comptar amb una trentena de voluntaris i col·laboradors, també es volgué iniciar una conversa sobre el que el CEC ha

significat per a cada soci, cosa que permet fer ressorgir records, sentiments i vivències per desconnectar de la crisi que estem vivint. Roser Latorre, vocal de Voluntariat de la Junta Directiva del CEC, s'ha mostrat molt satisfeta de l'èxit d'aquesta iniciativa, perquè ha permès implicar un conjunt «de socis que normalment no gaudeixen de les activitats del dia a dia, però que continuen sent socis per sentiment».

D'entre els actes que han quedat ajornats destaquem la Diada de Sant Jordi —diada que el CEC va voler celebrar enviant a tots els socis una rosa digital i un eBook del catàleg *Mapes, país, futur: centenari de l'exposició cartogràfica catalana (1919)*—, i l'Assemblea General Ordinària. Tant bon punt es pugin reprendre les activitats, el CEC informará degudament.

Gebran Jamal

Mesures de suport a les famílies i les empreses durant la crisi de la COVID 19

Reducció universal del 50% del cànon de l'aigua d'aplicació automàtica a la factura de l'aigua durant els mesos d'abril i maig

Aquesta reducció s'aplica sense necessitat de fer cap tràmit a tots els usuaris domèstics i a totes les empreses (petites i mitjanes empreses, comerços i autònoms titulars d'activitats econòmiques).

S'eliminen de forma automàtica els mínims de facturació del cànon de l'aigua per a hotels i càmpings

Els establiments hotelers, càmpings i altres allotjaments de curta durada pagaran fins el 31 de desembre de 2020 el cànon de l'aigua per l'aigua que consumeixin.

Sabies que l'ACA disposa de dues bonificacions del cànon de l'aigua? Consulta al web l'ACA si les pots demanar.

IN MEMORIAM

Josep Maria Torras Homet (1926-2020), un muntanyenc que ha deixat una petja profunda en la història de l'escalada i l'espelologia catalanes

Nascut a Barcelona l'any 1926 i establert a Castellar del Vallès, Josep M. Torras inicià la seva afició a la muntanya al massís de Sant Llorenç del Munt. El 1944 participà en un curs d'escalada del CADE, impartit pel mític Jordi Panyella Pany. L'any 1945 va conèixer Joan Nubiola i Callís, amb qui formà una cordada única, autodenominada *cordada centenària*, refusant al màxim els artificis i seguint el seu lema «Arrampicare divertendosi» (escalat divertint-se, en italià). Es consagraren a Montserrat obrint-hi unes 50 vies, de les quals destaquen les clàssiques i elegants xemeneies *Torras-Nubiola* a la paret NW de Sant Jeroni. També van fer repeticions de prestigi, com la tercera de la *Haus* de la Mòmia l'any 1949, on van desplegar una gran senyera que els va costar l'expulsió de la federació durant dos anys. A l'Aragó van fer la tercera ascensió al Puro de Riglos.

En l'àmbit de l'espelologia, Torras va participar en exploracions pioneres, com la de l'avenc de l'Esquerrà al Garraf, amb el GES del CMB, o d'una cova de 5 km a Indonèsia. En

La columna romana de la plaça del Rei. Dibuix de la Col·lecció Josep M. Torras.

aquest entorn va conèixer la seva muller, Anna M. Pallejà.

Home de rècords, va fer 400 ascensions a tresmils pirinencs (42 cops l'Aneto, 19 dels quals amb esquís), els 50 sostres provincials de l'Estat espanyol i els 41 comarcals de Catalunya. Va fer ascensions als Alps (Mont Blanc, Monte Rosa), el Gran Atlas i a Austràlia. També va ser un apassionat de les curses de muntanya i de ciutat: va participar en 41 curses de més de 100 km i 27 maratons, la darrera a Boston l'any 2004.

Va publicar molts articles, a més de revisar mapes, guies i llibres, essent una font d'informació molt preuada per a tots. També va participar en els documentals *MTM-156*, *Pioners*, *NTB* i *La roca del Pastor*.

Amb aquest currículum a l'esquena, la FEEC va distingir el 2006 la cordada Torras-Nubiola, i l'any 2019 el va condecorar amb la insígnia d'or. Dotat d'un caràcter irònic i desenfadat, Torras feia brollar moltíssimes anècdotes, d'entre les quals n'hi havia una lligada a uns dels símbols més estimats del CEC. Va passar l'any 1947, quan a la plaça del Rei encara hi havia una de les columnes romanes de la seu del carrer Paradís. Una nit, va provar d'enfilat-s'hi lligat amb un company mitjançant una corda que voltava la columna i que feien pujar, de mica a mica, pels seus acanalsats relleixos. Per mantenir l'equilibri, variaven de posició tot dient-se: «Més a l'esquerra, més a la dreta...». La precària tècnica de l'oposició doble els va dur al pas clau de la balma final. Hi reeixiren!, tot i que el sereno els va aixafar un primer intent...

El periple vital de Josep M. Torras Homet es va acabar el 6 de maig passat a l'edat de 94 anys.

Albert i Òscar Masó Garcia

Josep M. Torras dalt de la seva agulla homònima de Montserrat l'any 2005.

MÉS AVENTURA. MENYS PREOCUPACIÓ.

GPSMAP® 66i

Explora de manera segura gràcies a la tecnologia inReach®. Envia missatges SOS interactius a GEOS, disponible les 24 h. Navega amb els mapes precarregats TopoActive d'Europa i descarrega imatges satel·litàries BirdsEye directament al dispositiu.

GARMIN®

**Darrere de cada producte
de proximitat** que ens ha arribat
a taula aquestes últimes
setmanes hi ha l'esforç dels nostres
pagesos, ramaders i pescadors
per a una alimentació de qualitat.

**La compra de proximitat
ens beneficia a tots.
Ara, producte local.**

CURS 2020-21

ACTIVITATS PER A INFANTS I JOVENT

GRUP DE MUNTANYA 4 COLUMNES

De 6 a 17 anys

4 grups d'edat

Dues sortides mensuals.

ESCOLA DE TRAIL RUNNING CEC

Natura, jocs, orientació i trail!

De 7 a 16 anys.

Dimarts i dijous
de 17:30 a 19 h.

Localització: CEM Mundet.

EXTRAESCOLAR D'ESCALADA

De dilluns a divendres.

De 17:30 - 18:30 h (6-12 anys).
De 18:30-19:30 h (12-16 anys).

Al Boulder del CEC
(Sant Pere Més Alt, 29 · BCN)

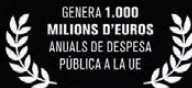

EL VÀTER NO ÉS UNA PAPERERA

ESTEM CREANT UN ~~MONSTRE~~

CADA COP QUE LLENCEM AL VÀTER **TOVALLOLETES, COMPRESSES, TAMPONS, BASTONETS PER A LES ORELLES** I PRODUCTES HIGIÈNICS D'UN SOL ÚS, ESTEM CREANT UN MONSTRE QUE **EMBUSSA CANONADES, ESPATLLA DEPURADORES I CONTAMINA EL MEDI AMBIENT.**
I AIXÒ NO ÉS CAP PEL·LÍCULA.

 Generalitat
de Catalunya

7,5 Milions
de futurs